

A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ NEMZETISÉGEK JOGAINAK VÉDELMEÁT ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

4/2021.

ELVI ÁLLÁSFOGLALÁS

**A NEMZETISÉGI NYELVEN VALÓ
KÖZÖSSÉGI NÉVHASZNÁLATRÓL**

Budapest, 2021. december 14.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. Az eljárás megindítása és szakmai keretei.....	5
2.1. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat kiemelt jelentősége, történeti hagyománya	5
2.2. A nemzetiségi ombudsmanhelyettes kapcsolódó feladatai és a vizsgálat módszertana..	6
III. A hazai jogszabályi környezet.....	8
3.1. A nemzetiségi közösségek jogai és az állam kötelezettségei a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához való jog területén.....	8
3.1.1. A nemzetiségi identitáshoz, a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához való jog.....	8
3.1.2. Intézményvédelem	9
3.2. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat jogszabályi és intézményi keretei	11
IV. Nemzetközi környezet.....	15
4.1. Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményének rendelkezései	15
4.1.1. A Tanácsadó Bizottság szerepe és megállapításai a szabad identitásvállalásról és a kisebbség nyelven történő közösségi névhasználat jogáról	16
4.2. Az Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája.....	18
4.3. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának Nemzeti Kisebbségek Nyelvi Jogairól szóló Osloi Ajánlásai (1998)	18
V. A megkeresett nemzetiségi nyelvészek álláspontja.....	20
VI. A megkeresett szervek válaszai	21
6.1. A Miniszterelnökség, az Agrárminisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal válaszai a Földrajzinév-bizottsággal és a földrajzi nevek nyilvántartásával összefüggésben.....	21
6.1.1. A Földrajzinév-bizottság feladat- és hatáskörei általánosságban.....	21
6.1.2. A Földrajzinév-bizottság közterületek elnevezésével összefüggő feladat- és hatáskörei	21
6.1.3. A Földrajzinév-bizottság nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekkel összefüggő feladat- és hatáskörei	22
6.1.4. A Földrajzinév-bizottság összetétele.....	23
6.1.5. Magyarország hivatalos földrajzi neveinek nyilvántartása	23
6.2. A Belügyminisztérium válaszai a helyi önkormányzatok feladat- és hatásköreiről a hivatalos földrajzi, különösen a helység- és közterületnevekkel összefüggésben	24
6.3. A Belügyminisztérium és az Innovációs és Technológiai Minisztérium válaszai a nemzetiségi nyelvű helységnevek jelzőtáblákon való feltüntetésével összefüggésben	25
6.4. A Belügyminisztérium és az Innovációs és Technológiai Minisztérium válaszai a közlekedési nevekkel összefüggésben	26
VII. Megállapítások.....	28
7.1. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához való jog alapjogi tartalma, kapcsolata más alapvető jogokkal	28
7.2. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat	28
7.3. A Földrajzinév-bizottság feladat- és hatásköre, összetétele.....	29
7.4. A nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek nyilvántartása	31
7.5. A helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörei a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatával összefüggésben	31
7.6. A nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek jelzőtáblákon való feltüntetése	32
VIII. Szakmai javaslatok	34

I. Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes kiemelt feladata, hogy figyelemmel kíséresse a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatást nyújtson, illetve felhívja a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Az alapvető jogok biztosának helyettese fent megjelölt feladatai ellátása érdekében elvi állásfoglalást adhat ki. Az állásfoglalás célja, hogy felhívja a jogalkotó és a nyilvánosság figyelmét a hazai nemzetiségi közösségek tagjai egyéni és kollektív jogainak megőrzésével kapcsolatos teendők fontosságára, a nemzetiségi alapjogok, illetve az egyenlő bánásmód elvének sérelmével fenyegető helyzetre és aggályos gyakorlatra, továbbá felmutasson olyan jó gyakorlatokat, amelyek a nemzetiségi jogok egyre sikeresebb érvényesítését szolgálhatják.

A Magyarországon élő nemzetiségek önazonosságuk szabad vállalásához és megőrzéséhez, az anyanyelvhasználathoz, valamint saját nyelven való közösségi névhasználathoz való joga alapvető jog,¹ ezek tiszteletben tartása, hatékony érvényesítésük és védelmük valamennyi állami intézmény kötelessége.² Álláspontom szerint a saját nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználathoz való jog gyakorlása a hazai nemzetiségek önazonosságuk szabad vállalásához és megőrzéséhez való jogának egyik alapja, valamint szoros kapcsolatban áll az anyanyelvhasználathoz való joggal is.

Jelen elvi állásfoglalás³ kiadásával elsődleges céloom, hogy **a saját nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat területén és az azt érintő eljárásokkal összefüggésben áttekintsem és feltárjam a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat érvényesülésének komplex helyzetét, sajátos problémáit.** A nemzetiségi nyelven történő közösségi névhasználat hordozója lehet a nemzetiségi hovatartozásnak, szervesen hozzájárul a nemzetiségi közösségek identitásának megőrzéséhez és fennmaradásához, hatékony érvényesülése pedig kiemelten fontos területe a nemzetiségi jognak.

Elvi állásfoglalásomban bemutatom azokat a kihívásokat is, amelyekkel a nemzetiségi közösségek és azok tagjai szembesülnek e jog érvényre juttatása és gyakorlása során, jelzem ugyanakkor a feltárt hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat, illetve kapcsolódó ajánlásokat is.

A többirányú és részletes tájékozódást követően állásfoglalásomban szakmai javaslatokat teszek, és elvi irányvonalakat vázolok fel a vizsgálat alá vont jog hatékonyabb érvényre juttatása és gyakorlati megvalósítása érdekében.

Jelen állásfoglalás szerves egységet alkot az 3/2021. számú, „*A nemzetiségi nyelven való egyéni névhasználathoz való jogról*” szóló elvi állásfoglalással. A nemzetiségi nyelven való névhasználat két fontos területének jelenlegi helyzetét és adottságait e dokumentumok együttesen mutatják be.

¹ Magyarország Alaptörvénye XXIX. cikk (1) bekezdés.

² Magyarország Alaptörvénye I. cikk (1) bekezdés.

³ Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2012. (I. 6.) AJB utasítás 8. § (2) bekezdés a) pont.

Érintett szervek:

- Miniszterelnökség;
- Belügyminisztérium;
- Innovációs és Technológiai Minisztérium;
- Központi Statisztikai Hivatal;
- Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága;
- országos nemzetiségi önkormányzatok.

Alkalmazott jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény);
- A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (Alkotmány);
- Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény (Keretegyezmény);
- Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája (Nyelvi Karta);
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. CXI. törvény (Ajbt.);
- A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (Njtv.);
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.);
- A földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 2012. évi XLVI. törvény (Fttv.);
- A magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról szóló 303/2007. (XI. 14.) Korm. rendelet (303/2007. Korm. rendelet);
- A közúti jelzőtáblák megtervezésének, alkalmazásának és elhelyezésének követelményeiről szóló 83/2004 (VI.) GKM rendelet (83/2004. GKM rendelet);
- Az utak forgalomszabályozásáról és a közúti jelzések elhelyezéséről szóló 20/1984 (XII. 21) KM rendelet (20/1984. KM rendelet);
- A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (KRESZ).

II. Az eljárás megindítása és szakmai keretei

2.1. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat kiemelt jelentősége, történeti hagyománya

A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat a nemzetiségi önazonosság megőrzésének elengedhetetlen és szükséges része.

Elvi állásfoglalásomban a közösségi nyelvhasználat kérdéskörének keretében kizárólagosan a földrajzi nevek, a helység- és közterületnevek nemzetiségi nyelvű megnevezésével, használatával foglalkozom. Azt vizsgálom, hogy a rendelkezésre álló jogi szabályozás mennyiben teszi lehetővé e területeken a nemzetiségi nyelvhasználat gyakorlati alkalmazását, és ennek során milyen nehézségek, hiányosságok merülnek fel.

A földrajzi nevek, a helység- és közterületnevek nemzetiségi nyelvű használata a soknemzetiségű országunk történelmi múltjában is jelen volt, így Magyarországon is természetes gyakorlatnak számított a nemzetiségi nyelvű helységnevek feltüntetése térképeken és helységnévtáblákon.

Teljes körű történeti áttekintésre jelen elvi állásfoglalás keretei között nem vállalkozhatom, a közösségi névhasználat kiemelt jelentőségét azonban a korábbi évszázadok gyakorlata is alátámasztja. A 18. század végétől a német mellett, román és szláv nemzetiségi helyneveket is használtak, ami már valódi nemzetiségi helységnevévhasználatnak tekinthető.⁴ Eredetük alapján a szakirodalom a) *történelmi*, b) *nyelvjárási* és c) *mesterséges* nemzetiségi helységneveket különbözteti meg.

A *történelmi* helységnevek esetenként évszázados írásos formával is rendelkeznek, korábban térképeken, helységnévtárakon szerepeltek.

A hazai nemzetiségi helységnevek többsége, eredete alapján a *nyelvjárási* névalakok csoportjába sorolható. Ezek a nemzetiségek által lakott települések élő, a közelmúltban vagy most is használt nevei. Írott alakjuk egészen a közelmúltig nem létezett, hivatalos nyilvántartás nem tartalmazta azokat. A nyelvjárási helységnevek többségében a jelenlegi vagy korábbi magyar helységnevek nemzetiségi nyelv kiejtéséhez igazított hangtani vagy a népi etimológia alapján „értelmesített”, illetve sok esetben a magyar névnek a nemzetiségi nyelv helyesírásával átírt változatai.

A *mesterségesen* alkotott helységnevek között főként a német nemzetiségi helységnevek fordulnak elő.⁵

Évszázados és organikus kialakult gyakorlatot szüntetett meg a község- és egyéb helynevekről szóló 1898. évi IV. törvénycikk, amely kimondta, hogy Magyarországon minden községnek csak egy hivatalos neve lehet. E rendelkezés államigazgatási szempontból fontosnak tekinthető, ugyanakkor sajnálatos módon együtt járt a nemzetiségi helységnevek hivatalos megszüntetésével.⁶ A nemzetiségi nyelvű helységnévtáblák kihelyezésére, hosszas tárgyalásokot követően, 1979-ben közel 180 településen került sor. A nemzetiségi nyelvű helységnévtáblák száma – a jelenleg rendelkezésre álló kutatási eredmények⁷ szerint – napjainkban 300-ra nőtt, és országszerte bolgár, görög, horvát, lengyel, német, roma, román ruszin, szerb, szlovák és szlovén nyelven is olvashatók.⁸

⁴ Sasi Attila: A nemzetiségi helységnevek hivatalos használata Magyarországon. Geodézia és kartográfia 2019/4. 24-25.

⁵ Uo. 28-29.

⁶ Uo. 26.

⁷ Meghatározó forrás ebben az összefüggésben Sasi Attila fent említett tanulmánya.

⁸ Sasi: i. m. 26-27.

2.2. A nemzetiségi ombudsmanhelyettes kapcsolódó feladatai és a vizsgálat módszertana

A 2012. január 1. utáni új, egységes ombudsmani rendszerben a hazai nemzetiségi jogok érvényesülésének figyelemmel kísérése és az ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatokról való rendszeres tájékoztatás a nemzetiségi ombudsmanhelyettes⁹ kiemelt feladata: ezen az alapon kötelességem a hazai nyilvánosság, az érintett szakértők és intézmények figyelmének felhívása a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére, valamint a kiemelt kapcsolattartás a nemzetközi szakmai közösséggel.

A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználathoz való joggal kapcsolatban – hasonlóan az egyéni névhasználathoz – a nemzetiségek választott képviselőivel, az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetőivel, a német nemzetiségi parlamenti képviselővel és a nemzetiségi szószólókkal, nyelvészekkel folytatott szakmai megbeszélések alkalmával, valamint az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága tevékenységének figyelemmel kísérése során számos kérdés felmerült.

Több jelzést kaptam és konkrét egyedi panasz is érkezett hozzám a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználathoz való joggal kapcsolatban. Az első, a nemzetiségi nyelven való egyéni névhasználat érvényesülésének komplex áttekintésére vonatkozó vizsgálatom során a megkeresett nemzetiségi képviselők és szakértők egyértelműen jelezték, hogy a közösségi névhasználat kérdésköre is kiemelkedően fontos a nemzetiségi közösségek önazonosságának erősítése szempontjából, és ezzel összefüggésben is több problémát tapasztaltak.

Mindezek alapján, a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználattal kapcsolatban – a különböző szakmai álláspontok megismerése és azok egyeztetése érdekében is – szükségessé vált elvi állásfoglalás kiadása. A fentiekre tekintettel a jelzett területen az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból átfogó vizsgálatot kezdeményeztem.

Komplex eljárásom során az információgyűjtés módszere alapvetően a nemzetiségi közösségek politikai képviselőivel és szakembereivel folytatott intenzív szakmai egyeztetések sora, valamint az érintettek írásbeli megkeresése útján történő tájékozódás volt. Az Ajbt. 3. § (2) bekezdés d) pontja és 41. § (5) bekezdése, továbbá az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2012. (I. 6.) AJB utasítás 1. számú melléklet 29. § (4) bekezdés b) pontja alapján, eljárásom első szakaszában, 2019 tavaszán tájékoztatást kértem az országos nemzetiségi önkormányzatoktól és az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságától a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználattal kapcsolatos tapasztalataikról, az esetleg felmerült nehézségekről, a nemzetiségi közösségek részéről megfogalmazott konkrét problémákról, igényekről és javaslatokról.

Fontosnak tartottam emellett a speciális tudományos megközelítések megismerését és bemutatását. Erre tekintettel 2019 májusában tájékoztatást kértem a nyelvtudomány képviselőinek általános tapasztalatairól a nemzetiségi közösségek nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatát érintően, az ismertté vált nehézségekről, valamint a tudományos munkájuk alapján megfogalmazott konkrét problémákról, igényekről és a kapcsolódó szakmai javaslataikról. Az írásbeli megkeresések mellett felkerestem számos tudományos műhelyt, és személyes egyeztetést folytattam az ott oktató és kutató szakemberekkel.

---

⁹ Nemzetiségi ombudsmanhelyettes: Magyarország Alaptörvénye 30. cikk (3) bekezdés és Ajbt. 3. § (2) bekezdés. A közjogi státus teljes megnevezése helyett a továbbiakban felváltva alkalmazom a nemzetiségi ombudsmanhelyettes, illetve a nemzetiségi biztoshelyettes megjelölést.

Az előkészítés során tájékoztatást kértem az Agrárminisztériumtól, a Belügyminisztériumtól, az Innovációs és Technológiai Minisztériumtól, valamint a Központi Statisztikai Hivaltól. Vizsgálatom lezárása előtt szükségesnek tartottam a Miniszterelnökség, mint az időközben a térképészetet érintő feladatok ellátásával is megbízott minisztérium megkeresését.¹⁰

Hazai és nemzetközi példák megismerése érdekében tanulmányoztam az érintett területen keletkezett és rendelkezésemre álló dokumentumokat, így a releváns hazai jogszabályokat, nemzetközi szerződéseket, a megfogalmazott hazai és nemzetközi ajánlásokat, a gyakorlati tapasztalatokat, illetve a témában készült egyes tudományos értekezéseket is.

Vizsgálatom során az alábbi témaköröket tekintettem át tematikusan:

- A nemzetiségi közösségek által lakott településeken
  - a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek (helységnevek) használata;
  - az utcaneveket megjelölő táblák nemzetiségi feliratai;
  - a közlekedési nevek nemzetiségi nyelvű megállapítása.
- A nemzetiségi közösségi névhasználatot érintő eljárások, különösen a vonatkozó feladat- és hatáskörök, a kezdeményezésre jogosultak köre, névmegállapítás.

---

¹⁰ A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet 2019. április 1-jétől hatályos 14. § (1) 21. pontja alapján a Miniszterelnökséget vezető miniszter a Kormány térképészetért felelős tagja. A Kormány térképészetért felelős tagja korábban az agrárminiszter volt.

III. A hazai jogszabályi környezet

3.1. A nemzetiségi közösségek jogai és az állam kötelezettségei a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználathoz való jog területén

A kialakult gyakorlatnak megfelelően **az alapvető jogok biztosa és a biztoshelyettesek** egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során **alapjogi érveket felsorakoztatva autonóm, objektív és neutrális módon járnak el.** Ugyanakkor következetesen, zsinórmértékként támaszkodnak az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos korábbi elvi megállapításaira is, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazzák az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi teszteket.

Az ombudsmani gyakorlatban továbbra is hivatkozási pontot jelent az egyes alkotmányos jogokat és követelményeket értelmező alkotmánybírósági esetjog.

3.1.1. A nemzetiségi identitáshoz, a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználathoz való jog

Magyarország Alaptörvénye XXIX. cikk (1) bekezdése garantálja minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgár jogát önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában **az egyes személyeknek a valamely nemzetiséghez tartozásáról szóló döntése és ennek nyilvánosságra hozatala az emberi méltóságból levezetett önazonossághoz, önrendelkezéshez való jog körébe tartozik.**¹¹

„Az egyén önrendelkezési joga (...) az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az egyénnek az állam beavatkozásától mentesen gyakorolható – ugyanakkor feltétlenül elismerendő, így felül nem vizsgálható – jogát jelenti arra, hogy (...) döntéseit maga hozhassa meg, így személyiségét és életét maga alakíthassa. E jog kiterjed arra is, hogy az egyén saját életének tényeit miként értelmezi, és önazonosságát miként határozza meg, és ezt cselekvésében kifejezésre juttassa. (...) Az egyén e jogát számos alkotmányos jog védi külön is, melyek mind egyben az önrendelkezési jog nevesített esetei.”¹²

Az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése alapján, a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való közösségi névhasználathoz. Tagjaik számára önazonosságuk megőrzése szempontjából meghatározó jelentőségű az anyanyelvük minél szélesebb körű használata. Az anyanyelvhasználat és a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat szoros kapcsolatban áll egymással. Ez utóbbi a nemzetiségi közösségek számára nem bírhat kizárólag szimbolikus jelentőséggel a nyelvi jogok eredményes érvényesítése szempontjából.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a nemzetiségek számára biztosított jogok azoknak a személyeknek a körét illetik meg, akik valamelyik nemzetiséghez tartoznak.¹³

A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat jogát biztosító alaptörvényi megfogalmazás kollektív természetű jogot tartalmaz, amelynek alanya a nemzetiségnek az adott településen élő része.¹⁴

¹¹ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 569.

¹² 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 588.

¹³ 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 576.

¹⁴ Vö. az Alkotmánybíróságnak a Magyarországon élő nemzetiségek helyi és országos önkormányzatok létrehozásához való jogát biztosító alaptörvényi megfogalmazás vonatkozásában kialakított gyakorlatával. 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [47].

Az Alkotmánybíróság értelmezésében a nemzetiséghez tartozás kinyilvánítása az egyes nemzetiségi jogok gyakorlásának feltételeként határozható meg.¹⁵ **Az Alaptörvénnyel összeegyeztethető olyan megoldás, amely a nemzetiségi közösség joggyakorlását az anonim népszámlálási adatokból vezeti le.**¹⁶

Önmagában az a körülmény, hogy az Njtv. a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat jogának gyakorlását a népszámlálási adatokhoz köti, az egyéni önrendelkezési jogot nem sérti. A kapcsolat éppen fordított: az adott településen élő, valamely nemzetiséghez tartozó állampolgárokat arra ösztönözheti, hogy – legalábbis a népszámlálások során – éljenek a nemzetiségi identitás megváltásának jogával.¹⁷

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában minden állam szuverenitásának része az államigazgatási helynevek megállapítása. Szuverenitásukat az államok nemzetközi szerződéssel vagy belső elhatározásból – megfelelő szintű jogszabállyal – korlátozhatják, illetőleg többletjogosítványokat biztosíthatnak a területükön élő nemzetiségi közösségek részére.¹⁸

Az Alaptörvény és az Njtv. többletjogokat biztosít a nemzetiségi közösségek számára a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat vonatkozásában. E többletjogosultság ugyanakkor nem terjed ki arra, hogy a közigazgatási szervek hatósági igazolványok kiadása, illetve hatósági nyilvántartások vezetése során a települések nem magyar nyelvű formáját alkalmazzák a magyar nyelvű helységnevek helyett.¹⁹

A törvényhozó széles döntési jogosultsággal rendelkezik a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat szabályainak megalkotásánál, ennek a döntési szabadságnak a korlátait az Alaptörvény rendelkezései, így különösen az alapjogokra vonatkozó szabályok határozzák meg.²⁰

3.1.2. Intézményvédelem

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme **a jogbiztonság**. A testület 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát,²¹ ennek értelmében az Alkotmánybíróság által eddig kialakított gyakorlat továbbra is relevánsnak tekintendő.²²

„A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára.”²³

¹⁵ Vö. az Alkotmánybíróság gyakorlatát a nemzetiségi önkormányzatokról. 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 577-578.

¹⁶ 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [48].

¹⁷ 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [45].

¹⁸ 36/1999. (XI. 26.) AB határozat, ABH 1999. 322.

¹⁹ 36/1999. (XI. 26.) AB határozat, ABH 1999. 322.

²⁰ Ld. az Alkotmánybíróságnak a nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatokra vonatkozó szabályok megalkotása vonatkozásában tett megállapítását: 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 570. és 41/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [52].

²¹ 30/2012. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [16].

²² Ld. 22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [41] és 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [33]-[34].

²³ 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 65.

A testület állandó gyakorlata szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a **közigazgatás törvény alá rendeltsége**.²⁴

*„A jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket”.*²⁵

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a **kiszámíthatóság** – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az **eljárási garanciák biztosítása** szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. A szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félretétele, figyelmen kívül hagyása pedig képes az alapjogok valódi érvényesülését kiüresíteni.

*„Az állam kötelessége az alapvető jogok 'tiszteletben tartására és védelmére' a szubjektív alapjogokkal kapcsolatban nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről. (...) Ennek érdekében a jogalkotó köteles olyan szabályozást alkotni, amely a lehető legnagyobb mértékben biztosítja az alapjogok érvényesülését”.*²⁶

*„Az Alkotmány egyes esetekben nevesíti az intézményvédelmi kötelességeket, másutt nem, előfordul az is, hogy éppen az alanyi jogi oldal marad háttérben. A megfogalmazás és a hangsúlybeli különbségek nem változtatnak azon, hogy az alapjogok egyaránt tartalmazzák a szubjektív jogokat és az objektív, ennél szélesebb állami kötelességeket is”.*²⁷

Az Alkotmánybíróság fentiekben ismertetett gyakorlatával összhangban megállapítható, hogy az Alaptörvényben nevesített, **a nemzetiséghez tartozó személyeket és azok közösségeit megillető alapjogok biztosítása megfelelő intézményrendszer létrehozása mellett azok gyakorlását és védelmét garantáló jogszabályok megalkotásával valósulhat meg.**

Ezt a védelmi szintet erősíti, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában Magyarország **alkotmányos identitásának részét képezi a velünk élő nemzetiségek védelme**, amely történeti alkotmányunk egyik olyan vívmánya, amelyen az Alaptörvény és általa a magyar jogrendszer nyugszik.²⁸

---

²⁴ 8/2011. (II. 18.) AB határozat, ABH 2011. 79.

²⁵ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 456.

²⁶ 12/2004. (IV. 7.) AB határozat, ABH 2004. 225.

²⁷ 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, ABH 1998. 341.

²⁸ 22/2016. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [64].

3.2. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat jogszabályi és intézményi keretei

A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez, az anyanyelvhasználathoz, illetve a saját nyelven való közösségi névhasználathoz.²⁹

A jogalkotó az Njtv.-t és az egyes ágazati jogszabályokban megjelenő garanciális intézkedéseket kifejezetten az Alaptörvénynek a magyarországi nemzetiségek ügye iránt kinyilvánított felelősségvállalására figyelemmel alkotta meg. A Njtv. célja, hogy a nemzetiségek sajátos, az Alaptörvényben alapvető szabadságjogokként általánosságban megfogalmazott egyéni és közösségi jogait részletezze, és széles körben biztosítsa. A Njtv. preambuluma e célkitűzések részeként fogalmazza meg, hogy Magyarország biztosítja a nemzetiségeknek – többek között – anyanyelvük használatát és a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat jogát.

Az Njtv. a nemzetiségek alapvető jogai között rögzíti:

Njtv. 6. § (1) *Azokon a településeken, ahol valamely nemzetiségnek a legutóbbi népszámlálás során regisztrált aránya eléri a tíz százalékot, a helyi önkormányzat az illetékességi területén működő érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére köteles biztosítani, hogy*
d) a helység- és utcaneveket megjelölő táblák feliratai a magyar nyelvű szövegezés és írásmód mellett a hagyományos nemzetiségi elnevezés a nemzetiség anyanyelvén, ennek hiányában a magyar nyelvű elnevezéssel azonos tartalmú és formájú elnevezés a nemzetiség anyanyelvén is olvashatóak legyenek.

Kiemelendő, hogy az Njtv. 6. § (5) bekezdése alapján az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pont szerinti kezdeményezéssel a települési nemzetiségi önkormányzat mellett a települési székhelyű nemzetiségi egyesület is élhet.

Amennyiben a településen, a legutóbbi népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összesített adatai szerint nemzetiséghez tartozó személyek élnek, az Njtv. 6. § (6) bekezdése szerint – az érintett nemzetiség települési nemzetiségi önkormányzata, települési székhelyű nemzetiségi egyesülete kezdeményezésére – a helyi önkormányzat képviselő-testülete biztosíthatja az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pont szerinti közösségi névhasználathoz való jogot.

Az Njtv. a közösségi nemzetiségi jogok között szabályozza:

Njtv. 18. § *A nemzetiségeknek a közösségi névhasználathoz fűződő jogaik gyakorlása során joguk van a történelmileg kialakult helységnevek, utcanevek és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelölések használatához.*

---

²⁹ Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdés.

Az egyes hivatalos földrajzi nevek megállapítására, véleményezésére és a földrajzi nevek nyilvántartására vonatkozó szabályokat a 303/2007. Korm. rendelet tartalmazza, amely részletesen meghatározza az egyes földrajzi neveket és azok típusait.

303/2007. Korm. rendelet 2. § (1) Földrajzi név: a földfelszín természetes vagy mesterséges részleteinek azonosítására szolgáló, kisebb vagy nagyobb közösségek által használt tulajdonnév.

(2) Hivatalos földrajzi név: a hivatalos célra megállapított, esetenként ugyanazon részlet több neve közül kiválasztott földrajzi név.

(3) A hivatalos földrajzi nevek típusai a következők:

h) helységnév: a község, nagyközség, város, megyei jogú város, főváros utótagot tartalmazó vagy utótag nélküli rövid neve, a kerületek teljes, a helység nevét is tartalmazó, illetve rövid, csak a római számot és a kerület utótagot tartalmazó neve;

i) településrésznév (helységrésznév): a helység központi belterülete (átfedések nélkül, pontosan körülhatárolt) részeinek (községrész, városrész), továbbá a központi belterülettől elkülönülő - lakott vagy lakatlan - egyéb belterületnek, valamint külterületnek a neve;

j) közterületnév: az ingatlan-nyilvántartásban nyilvántartott közterületnek a központi címregiszterről és a címkezelésről szóló kormányrendeletben meghatározott közterület jelleget is tartalmazó neve;

(4) Nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi név: a helységeknek és az országban található földfelszíni részleteknek az ott élő nemzetiség által használt történelmileg kialakult földrajzi neve.

A földrajzi nevek megállapításával összefüggő feladatok ellátására a térképészetért felelős miniszter, jelenleg a Miniszterelnökséget vezető miniszter mellett működik a Földrajzinév-bizottság (a továbbiakban: Bizottság). Az oktatásért, kultúráért, illetve a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter is jogosult tagot küldeni a Bizottságba. A térképészetért felelős miniszter további, intézményektől független és a földrajzi nevek tekintetében elismert szakembereket is felkérhet a Bizottság munkájában való részvételre.³⁰

A Bizottság egyéb feladatai mellett a hazai nemzetiségi közösséget érintő ügyekkel is foglalkozik:

- megkeresésre állást foglal a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek helyességéről;³¹
- a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekre vonatkozóan – szükség szerint – a települési, illetve az országos nemzetiségi önkormányzattól véleményt kérhet;³²
- az érdekeltekkel egyetértésben szakmai ajánlásokat tehet közzé a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapításának és megváltoztatásának módszertanáról.³³

A 303/2007. Korm. rendelet 5. § (1) bekezdése értelmében a hivatalos földrajzi nevek megállapításakor figyelemmel kell lenni a helyi lakosság élő névhasználatára, a települési önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat, az egyéb szervezetek véleményére, továbbá a természet- és társadalomtudományok eredményeire, a történelmi hagyományokra, különösen a helytörténeti kutatásokra, az elpusztult települések nevére, ezen kívül a földrajzi környezetre, a mező- és erdőgazdasági művelési szerkezetre, a nemzetiségi viszonyokra, a nyelvi és nyelvhelyességi követelményekre, amelyek magukba foglalják a mindenkorai akadémiai helyesírás követését és az arra épülő szabályok betartását.

³⁰ 303/2007. Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés, (2) bekezdés g) pont, (4) bekezdés.

³¹ 303/2007. Korm. rendelet 4. § (3) bekezdés a) pont.

³² 303/2007. Korm. rendelet 4. § (6) bekezdés.

³³ 303/2007. Korm. rendelet 4. § (7) bekezdés.

A hivatalos földrajzi nevek megállapítására vonatkozó követelmények szerint a 303/2007. Korm. rendelet 2. § (3) bekezdés a), c) és e)-j) pontjaiban felsorolt hivatalos földrajzi nevek³⁴ nemzetiségi nyelvű alakja csak a magyar nyelvű névvel együtt állapítható meg. A latin betűt használó nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevet az adott nyelv helyesírása szerint kell írni. A nem latin betűt használó nemzetiségi nyelvű földrajzi név megállapításakor a magyar ábécén alapuló átírás és az adott nemzetiségi nyelv írásmódja egyaránt hivatalos.³⁵

A hivatalos földrajzi nevek megváltoztatására a 303/2007. Korm. rendelet 5. § (3) bekezdésében meghatározott esetekben kerülhet sor. Kiemelendő, hogy a hivatalos földrajzi nevek megváltoztatására nem kerülhet sor a történelmi hagyományokat őrző nevek vonatkozásában.

A 303/2007. Korm. rendelet szabályozza Magyarország hivatalos földrajzi neveinek nyilvántartását, amelyet az Fttv. rendelkezései alapján a földmérési és térinformatikai államigazgatási szerv a Földrajzinév-tárban folyamatosan vezetni köteles. A Földrajzinév-tár az Fttv. rendelkezései szerinti hivatalos földrajzi neveket tartalmazza.³⁶ Ezek közül az igazgatásiterület- és helységneveket a KSH által kiadott Magyarország Közigazgatási Helynévkönyve szerint, a településrészneveket Magyarország Helységnevtára adatainak felhasználásával kell feltüntetni.

A Földrajzinév-tár emellett a felsorolt típusokban megállapított nemzetiségi nyelvű földrajzi neveket is tartalmazza. A Földrajzinév-tár nyilvántartásáért felelős földmérési és térinformatikai államigazgatási szerv a helységenként helyszínen egyeztetett és nyilvántartásba vett földrajzi nevekről az illetékes települési önkormányzat jegyzőjét névjegyzék és térképvázlat megküldésével tájékoztatja.

A Földrajzinév-tár adatai nyilvánosak és a földmérési és térképészeti állami alapadatok kezeléséről, szolgáltatásáról és egyes igazgatási szolgáltatási díjakról szóló 63/1999. (VII. 21.) FVM-HM-PM együttes rendelet által meghatározott térítés ellenében mindenki számára hozzáférhetők.³⁷

A közterületek elnevezésére az Möt. rendelkezéseit kell alkalmazni,³⁸ amely a helyi közügyek körében ellátandó helyi önkormányzati feladatként nevesíti a közterületek elnevezését.³⁹ E feladat jelentőségére utal az a tény is, hogy a közterület elnevezése a képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe tartozik.⁴⁰ A közterület elnevezésének rendjét, a közterületek elnevezésének, valamint az elnevezésük megváltoztatására irányuló kezdeményezés szabályait a helyi önkormányzat rendeletben állapítja meg.⁴¹

---

³⁴ A 303/2007. Korm. rendelet 2. § (3) a), c) és e)-j) pontjaiban meghatározott hivatalos földrajzi nevek: a) országos jelentőségű domborzat- és tájnév; c) természetvédelmi név; e) országos jelentőségű közlekedési és hírközlési név; f) országnév; g) igazgatásiterület-név; h) helységnév; i) településrésznév (helységresznév) és j) közterületnév.

³⁵ 303/2007. Korm. rendelet 5. § (4) bekezdés.

³⁶ Fttv. 21. § (3) A Földrajzinév-tár tartalmazza az alábbi hivatalos földrajzi neveket: a) az országos jelentőségű domborzat- és tájnév; b) a területnév; c) a természetvédelmi név; d) a víznév; e) az országos jelentőségű közlekedési és hírközlési név; f) igazgatásiterület-név; g) a helységnév; h) a településrésznév (helységresznév).

³⁷ 303/2007. Korm. rendelet 6. § (1)-(2), (4)-(5) bekezdés.

³⁸ 303/2007. Korm. rendelet 5. § (2)-(3) bekezdés.

³⁹ Möt. 13. § (1) bekezdés 3. pont.

⁴⁰ Möt. 42. § 8. pont.

⁴¹ Möt. 51. § (5) bekezdés és 143. § (3) bekezdés.

A közterületek elnevezésére vonatkozó alapvető és a nemzetiségi közösségi névhasználat területét is érintő szabályokat szintén az Möt. határozza meg:

Möt. 14. § (2) A (...) közterület, illetve közintézmény nem viselheti

a) olyan személy nevét, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett, vagy

b) olyan kifejezést vagy olyan szervezet nevét, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.

(3) Ha a helyi önkormányzat döntése során kétség merül fel a tekintetben, hogy a közterület neve megfelel-e a (2) bekezdésnek, arról beszerzi a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását.

Fontos kiemelni, hogy a helyi önkormányzatok képviselő-testületei jellemzően határozatban döntenek a közterületek elnevezéséről. Az Njtv. 81. § (1) bekezdése alapján, a kollektív nyelvhasználat kérdéskörében a nemzetiségi lakosságot e minőségében érintő helyi önkormányzati határozatot a képviselő-testület csak az e lakosságot képviselő települési nemzetiségi önkormányzat, ennek hiányában az országos nemzetiségi önkormányzat egyetértésével hozhatja meg.

IV. Nemzetközi környezet

4.1. Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményének rendelkezései⁴²

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1994. november 10-én fogadta el a **Keretegyezmény** szövegét. Az azóta eltelt évtizedek alatt az Európa Tanács jelenlegi 47 tagállama közül 43 aláírta, 39 állam ratifikáció útján a nemzeti jogrendszerének részévé is tette. Ezzel a Keretegyezmény az Európa Tanács égisze alatt kidolgozott és aláírásra megnyitott több száz szerződés között – az Emberi Jogok Európai Egyezménye mögött – a második helyen áll a ratifikáló államok számát tekintve. Magyarország az elsők között írta alá és ratifikálta a dokumentumot.⁴³

A nemzeti kisebbségek védelme számára Európában rendelkezésre álló, változó hatékonyságú nemzetközi mechanizmusok között – a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája mellett – a Keretegyezmény központi szerepet játszik. Az említett adatok önmagukban is beszédesek, sokkal meghatározóbb azonban az a tény, hogy a Keretegyezmény kiemelt viszonyítási pont lett, az egyetlen, jogi kötőerővel bíró, átfogó nemzetközi kisebbségvédelmi szerződés.

A vizsgálat elvi alapját a Keretegyezmény preambulumban meghatározott deklaráció jelenti, amely szerint a pluralista és valódi demokratikus társadalomnak nemcsak tiszteletben kell tartania minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitását, de megfelelő feltételeket is kell teremtenie azért, hogy kifejezhesse, megőrizhesse és fejleszthesse ezt az identitást. Ez szükséges ugyanis a tolerancia és a párbeszéd légkörének megteremtéséhez, vagyis ahhoz, hogy a kulturális különbözőség ne a megosztottság, hanem a gazdagodás forrása és tényezője legyen minden társadalom számára. Erre tekintettel egy-egy konkrét vállalás is megerősíti a nemzeti kisebbségi identitásvállalás, illetve a kisebbségi nyelven történő közösségi névhasználat jogát.

Keretegyezmény 3. cikk 1. *Minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga van szabadon megválasztani, hogy kisebbségiként kezeljék-e vagy sem, és ebből a választásából vagy e választásával összefüggő jogainak gyakorlásából semmiféle hátránya ne származzék.*

Keretegyezmény 10. cikk 2. *A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek elismerik kisebbségi nyelvének szabad és beavatkozás nélküli használatát úgy magánbeszélgetésben mint nyilvánosan, szóban és írásban.*

Keretegyezmény 11. cikk 3. *Olyan körzetekben, amelyek hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által jelentős számban lakottak, a Felek törekedni fognak arra, hogy jogrendszerük keretében, beleértve, ahol helyénvaló, a más Államokkal való megállapodásokat, és figyelembe véve sajátos körülményeiket, a hagyományos helységneveket, utcaneveket és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelöléseket a kisebbség nyelvén is kiírják, ha megfelelő igény van ilyen jelzésekre.*

---

⁴² Megjegyzendő, hogy a nemzetközi jogi szóhasználat a hagyományos szóhasználatot alkalmazza: amikor a magyar belső jogi terminológia jelenleg a „nemzetiség” kifejezést használja, ennek megfelelője nemzetközi szövegek környezetben a „nemzeti és etnikai kisebbségek” megjelölés. Az állásfoglalás változó szóhasználatára erre a körülményre vezethető vissza.

⁴³ Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezményének kihirdetéséről szóló 1999. évi XXXIV. törvény, kihirdetve: 1999. március 31.

4.1.1. A Tanácsadó Bizottság szerepe és megállapításai a szabad identitásvállalásról és a kisebbségi nyelven történő közösségi névhasználat jogáról

A védeni rendelt kisebbségi jogok végrehajtásának ellenőrzése során a monitoring feladattal megbízott Tanácsadó Bizottság értelmezési kereteket, standardokat alakított ki,⁴⁴ amelyekre döntései során más nemzetközi szervezet és intézmény – az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettől az Európai Uniótól az Emberi Jogok Európai Bíróságáig – folyamatosan és egyre gyakrabban hivatkozik.

Az 1998 óta eltelt évtizedekben az eddig összesen öt monitoring ciklus során a Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága több mint kétszáz országjelentést vizsgált meg, ennek megfelelően jelentős számú országlátogatást hajtott végre, és ezek eredményeként hasonló nagyságrendben fogadott el független szakmai véleményeket.

A Tanácsadó Bizottság az általa folytatott országlátogatások során több szempontból is kiemelt figyelmet szentelt a nemzeti kisebbségek szabad identitásvállalás és a kisebbségi nyelven történő egyéni névhasználat vizsgálatára. A szabad identitásvállalás és a kisebbségi nyelven történő egyéni névhasználat hangsúlyosan megjelenik a Tanácsadó Bizottság vizsgálataiban és az ezekről készült kommentárokból és véleményekben is. Az ezzel kapcsolatos megállapításokat a nemzetiségi nyelven való egyéni névhasználatról szóló elvi állásfoglalásomban részleteiben is bemutattam.

Vizsgálatomban a rendelkezésre álló dokumentumok közül a Tanácsadó Bizottság harmadik tematikus kommentárjában (2012) foglalt megállapításokat és a Magyarország monitoring vizsgálatát követően 2016-ban, illetve 2020-ban elfogadott vélemények a kisebbségi nyelven történő közösségi névhasználatra vonatkozó megállapításait tekintetem át.

4.1.2. A Tanácsadó Bizottság Harmadik Tematikus Kommentárja (2012)⁴⁵

A kommentár szerint a nyelv az egyéni és közösségi identitás meghatározó eleme. A nemzetiségeknek biztosított nyelvhasználati jogok és az identitás vonatkozásában a Tanácsadó Bizottság kiemeli, hogy a nyelv az egyik legfontosabb meghatározója az egyéni nemzetiségi önazonosságnak, önmeghatározásnak.⁴⁶

A kisebbségi nyelven történő közösségi névhasználat jogáról a Keretegyezmény fent idézett 11. cikk 3. bekezdése rendelkezik. Ennek alapján a topográfiai megjelölések kisebbségi nyelven történő kihelyezése azokon a területeken szükséges, ahol hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jelentős számban laknak. A Tanácsadó Bizottság álláspontja szerint mindkét feltételnek együttesen kell érvényesülnie.

Ugyanakkor a Keretegyezmény nem határozza meg pontosan, mikor tekinthető egy terület kisebbséghez tartozó személyek által jelentős számban lakottnak. Erre vonatkozóan az államoknak kell meghatározást adniuk, például küszöbértékek meghatározásával. Noha a Keretegyezmény 11. cikk 3. bekezdése széles mérlegelési lehetőséget biztosít az államok számára a küszöbérték meghatározása tekintetében, azok nem rendelkezhetnek aránytalannak minősülő akadályok bevezetéséről. A Tanácsadó Bizottság a Keretegyezménnyel nem tekinti összeegyeztethetőnek az olyan szabályozást sem, amely a közösségi névhasználat jogának gyakorlását a településen a kisebbségi közösség abszolút vagy relatív többségéhez köti. A Keretegyezmény 11. cikk 3. bekezdésének rugalmas szabályozása azt célozza, hogy az államok

⁴⁴ Keretegyezmény 26. cikk 1. bekezdés.

⁴⁵ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Thematic Commentary No. 3. The language rights of persons belonging to national minorities under the Framework Convention.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c108d>

⁴⁶ Harmadik Tematikus Kommentár. 13. pont.

a közösségi névhasználat konkrét szabályait saját hagyományaikhoz és fennálló körülményeikhez igazíthatják.⁴⁷

A részes államok a Keretegyezmény értelmében kötelesek egyértelmű jogalapot teremteni a kisebbségi nyelvű topográfiai megjelölések kihelyezéséhez, e jog gyakorlásához pedig nem elegendő, ha a kisebbségi nyelvű megjelölések kihelyezését csupán a gyakorlat biztosítja.⁴⁸

4.1.3. A Tanácsadó Bizottság nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatról kapcsolatos megállapításai a Magyarországról szóló véleményeiben (2016, 2020)⁴⁹

A Tanácsadó Bizottság Magyarországgal kapcsolatos negyedik véleményét 2016. február 25-én fogadta el. Ebben a Keretegyezmény 11. cikkében vállalt kötelezettségek kapcsán, a nemzetiségi nyelven történő közösségi névhasználat vonatkozásában az alábbi megállapítások tette.

A Tanácsadó Bizottság utal az Njtv. rendelkezéseire, amelyek lehetővé teszik a 10%-os küszöb mellett a nemzetiségi nyelvű megjelölések kihelyezését,⁵⁰ egyúttal kiemelte, hogy a rendelkezésre álló információk szerint Magyarországon nagyon kevés olyan település található, ahol a nemzetiségi közösséghez tartozók száma eléri vagy meghaladja a település lakosságának 10%-át. Sajnálatos módon a nemzetiségi nyelvű topográfiai megjelölések kihelyezése Magyarországon nagyon alacsony számban történik, a Tanácsadó Bizottság számára nem állt rendelkezésre adat arra vonatkozóan, hogy hány településen van nemzetiségi nyelvű jelzőtábla. A Tanácsadó Bizottság sajnálattal jegyezte meg, hogy a rendelkezésre álló információk szerint Magyarországon sehol sem került kihelyezésre romani vagy beás nyelven nemzetiségi helynévtábla.⁵¹

Ajánlásában a Tanácsadó Bizottság a magyar hatóságokat arra kérte fel, hogy ösztönözzék a helyi önkormányzatokat a nemzetiségi nyelvű topográfiai megjelölések kihelyezésére, amely elősegítené a Keretegyezmény 11. cikk 3. bekezdésének hatékony végrehajtását.⁵²

A Tanácsadó Bizottság 2020. október 12-én tette közzé a Magyarországról szóló ötödik véleményét, amelyben ismételten üdvözölte a rendelkezésre álló jogi kereteket, ugyanakkor kiemelte, hogy a gyakorlatban jelentős számú településnek nincsen nemzetiségi nyelvű neve, illetve a közterületnevek, amennyiben két nyelven rendelkezésre is állnak, azok jellemzően az adott település központjára korlátozódnak. **A Tanácsadó Bizottság javaslatai között arra hívta fel a magyar hatóságokat, hogy tájékoztatás keretében hívják fel a települési nemzetiségi önkormányzatok figyelmét a nemzetiségi közösségek rendelkezésre álló közösségi névhasználati lehetőségekre és azok érvényesítésére.**⁵³

⁴⁷ Harmadik Tematikus Kommentár. 65. pont.

⁴⁸ Harmadik Tematikus Kommentár. 67. pont.

⁴⁹ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Fourth Opinion on Hungary adopted on 25 February 2016. ACFC/OP/IV(2016)003. (a továbbiakban: a TB Magyarországról szóló 4. véleménye)

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ac04b>

Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Fifth Opinion on Hungary adopted on 26 May 2020. ACFC/OP/V(2020)002. (a továbbiakban: a TB Magyarországról szóló 5. véleménye)

<https://rm.coe.int/5th-op-hungary-en/16809eb484>

⁵⁰ TB Magyarországról szóló 4. véleménye. 129. pont.

⁵¹ TB Magyarországról szóló 4. véleménye. 130. pont.

⁵² TB Magyarországról szóló 4. véleménye. 131. pont.

⁵³ TB Magyarországról szóló 5. véleménye. 118. és 120. pont.

4.2. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1992. június 22-én fogadta el a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját (a továbbiakban: Karta). Magyarország az elsők között írta alá és ratifikálta a dokumentumot.⁵⁴ 1999-ben Magyarország a Karta 2. cikk 2. bekezdése alapján a horvát, német, román, szerb, szlovák és szlovén nyelvek vonatkozásában vállalt kötelezettséget a Karta egyes rendelkezéseinek megtartására.⁵⁵ Magyarország a vállalt kötelezettségeket 2008-ban részben a romani és a beás nyelvre is kiterjesztette.⁵⁶

Karta 10. cikk 2. g) *Azon helyi és regionális hatóságokat illetően, melyek területén a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva.*

Fontos megjegyezni, hogy a Karta helynevekre vonatkozó, idézett rendelkezésének érvényesítésére Magyarország a horvát, német, román, szerb, szlovák és szlovén nyelvek mellett 2008 óta a romani és beás nyelvek vonatkozásában is kötelezettséget vállalt.

4.3. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának Nemzeti Kisebbségek Nyelvi Jogairól szóló Osloi Ajánlásai (1998)

Az **Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet** (a továbbiakban: **EBESZ**) a világ legnagyobb biztonsági szervezete, amely Európa, Észak-Amerika és Közép-Ázsia 57 részt vevő államát fogja össze. Eredetileg értekezletként hozták létre annak érdekében, hogy a Helsinki Záróokmány (1975) értelmében alkalmi fórumot teremtsenek a többoldalú, de főképp a kelet-nyugati párbeszédnek. 1992-ben alakították állandó intézménnyé, az 1994-es budapesti konferencián vette fel a jelenlegi nevét.

Magyarország a Helsinki Záróokmány aláírásával 1975. augusztus 1-e óta tagja az EBESZ-nek.

Az EBESZ az 1992. júliusi Helsinki Záróokmányban deklarálva létrehozta a **Nemzeti Kisebbségi Főbiztos** (a továbbiakban: Főbiztos) intézményét annak szolgálatára, hogy a konfliktusok a lehető legkorábbi szakaszban megelőzhetőek legyenek. A Főbiztos átfogó és általános megközelítésben éppúgy foglalkozik a kisebbségek helyzetével, feladatait elsősorban a tágabb nemzetközi közvélemény figyelmének felkeltésével látja el. A Főbiztos nem felügyelő szerv, de az adott ügyre vonatkozó ajánlásainak elvi elemzési keretétől és megalapozásául a tagállamok által elfogadott nemzetközi normákat alkalmazza.

A Főbiztos munkája során 1998 februárjában dolgozta ki a **Nemzeti Kisebbségek Nyelvi Jogairól szóló Osloi Ajánlásokat**⁵⁷ (a továbbiakban: **Osloi Ajánlások**) annak érdekében, hogy azok tisztázzák a kisebbségi nyelvi jogok tartalmát, a normákat úgy megfogalmazva, hogy biztosítsák koherenciájukat az alkalmazás során.

⁵⁴ A Strasbourgban, 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának kihirdetéséről szóló 1999. évi XL. törvény (a továbbiakban: Kartatv.).

⁵⁵ Kartatv. 3. §.

⁵⁶ Kartatv. 3/A. §-3/B. §.

⁵⁷ Osloi Ajánlások. <https://www.osce.org/hu/hcnm/67537?download=true>

A közösségi kisebbségi névhasználat vonatkozásában az Osloi Ajánlások szerint:

„Azokon a területeken, ahol jelentős számban élnek nemzeti kisebbséghez tartozó személyek, és ahol erre megfelelő igény mutatkozik, a közigazgatási hatóságoknak biztosítaniuk kell a települések elnevezésének, az utcaneveknek és más közérdekű topográfiai jelzéseknek a kisebbségi nyelven történő feltüntetését is”.⁵⁸

Az Osloi Ajánlások a közösségi névhasználat jogát a Keretegyezmény 11. cikk 3. bekezdésére alapozzák. Az Osloi Ajánlások hangsúlyozzák, hogy **a kisebbségi nyelven történő közösségi névhasználat szoros kapcsolatban van a kisebbségekhez tartozó személyek önazonosságával.**⁵⁹

---

⁵⁸ Osloi Ajánlások. Névhasználat 3) pont, 5.

⁵⁹ Osloi Ajánlások. Értelmező Megjegyzések, Nevek 3) pont, 15-16.

V. A megkeresett nemzetiségi nyelvészek álláspontja⁶⁰

A nemzetiségi nyelvészettudomány képviselői szerint a **helység- és közterületnevek meghatározásánál kiemelt szempontként kell figyelembe venni a helyi nemzetiségi közösség saját, élő nyelvhasználatát**. Elkerülendő olyan kreált megjelölések használata, amelyek összeegyeztethetetlenek az érintett közösség identitásával, nyelvhasználatával. Szükségesnek tartják az esetleges hibák feltárására és korrekciójára való törekvést.

A nemzetiségi helység- és közterületnevek megállapításakor a nyelvészettudomány és más segédtudományok vannak a szakértők segítségére. Ugyanakkor, ahogyan azt több kutató is kiemelte, a nemzetiségi nyelvi tájkép rendkívül alulreprezentált területe a nyelvészeti kutatásoknak.

A felkeresett szakértők közül többen indokoltak tartanak, amennyiben **a nemzetiségi nyelvű helységnevekről**, hasonlóan a nemzetiségi utónévjegyzékek összeállításához, **az országos nemzetiségi önkormányzat vezetne hivatalos jegyzéket**, amelynek összeállításában, az egyes nemzetiségi helységnevek nyelvhelyességének vizsgálatában indokolt a nyelvészettudomány képviselőinek szakértelmére támaszkodni.

A **nemzetiségi nyelvű helységnévtáblákkal** kapcsolatban a megkeresett szakértők felhívták a figyelmet arra, hogy **azok kihelyezése nem csak az adott településre vezető főútvonal és a település közigazgatási határának kereszteződésénél indokolt, hanem a település valamennyi közúti bejáratánál és kijáratánál is**.

A szakértők azt is jelezték, hogy tudomásuk szerint rendkívül kevés olyan település található Magyarországon, ahol közterületnevek nemzetiségi nyelven kerültek feltüntetésre.

---

⁶⁰ Vizsgálatom során megkerestem: a horvát nemzetiségi nyelv vonatkozásában Dr. Blazsetin Istvánt, a PTE BTK Horvát Tanszékének vezetőjét, Bockovac Tímeát, a PTE BTK Horvát Tanszékének adjunktusát, Dr. Mersich Zsuzsannát, az ELTE Savaria Egyetemi Központ Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ Szlavisztika Tanszékének egyetemi docensét, a német nemzetiségi nyelv vonatkozásában Dr. Erb Máriát, az ELTE BTK Germanisztika Intézet Magyarországi Németek Kutatási és Tanárképzési Központjának vezetőjét és Dr. Gerner Zsuzsannát, a PTE BTK Germanisztika Intézetének vezetőjét, a roma nyelvek vonatkozásában Dr. habil Orsós Annát, a PTE BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék vezetőjét, a román nemzetiségi nyelv vonatkozásában Dr. Borbély Annát, az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Nyelvtudományi Intézetének tudományos főmunkatársát, a szerb nemzetiségi nyelv vonatkozásában Lásztity Pérót, a Szerb Intézet igazgatóját, a szlovák nemzetiségi nyelv vonatkozásában Tuska Tündét, a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetének igazgatóját és Kiss Szemán Róbertet, az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézetének igazgatóját, a szlovén nemzetiségi nyelv vonatkozásában Skaperné dr. Embersics Erzsébet egyetemi docent és Merklne Doncsesz Ibolya egyetemi adjunktust, az ELTE Savaria Egyetemi Központ Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ Szlavisztika Tanszékének munkatársait, az ukrán nemzetiségi nyelv vonatkozásában Dr. Stefuca Viktóriát, a Nyíregyházi Egyetem Ukrán Nyelv és Kultúra Intézeti Tanszékének főiskolai docensét.

VI. A megkeresett szervek válaszai

6.1. A Miniszterelnökség, az Agrárminisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal válaszai a Földrajzinév-bizottsággal és a földrajzi nevek nyilvántartásával összefüggésben

6.1.1. A Földrajzinév-bizottság feladat- és hatáskörei általánosságban

Válaszlevelükben a feladat- és hatáskörükben érintett minisztériumok kiemelték, hogy a Bizottság munkájának célja a térképi, térinformatikai adatokhoz köthető, helyi azonosításhoz nélkülözhetetlen, de a mindennapi kommunikációban is megjelenő hivatalos földrajzi nevek egyes típusainak megállapítása, bizonyos hivatalos földrajzinév-típusokra vonatkozó javaslatok véleményezése, a hivatalos földrajzi nevek helyességéről történő állásfoglalás kibocsátása, valamint a hivatalos földrajzi nevek egységes használatának biztosítása.

A válaszokból kitűnik, hogy a Bizottság nem egy folyamatosan működő, a földrajzi nevekkel foglalkozó testület. Az ügyrendje szerint évente csak négy alkalommal ülésezik, és nem rendelkezik saját apparátussal a földrajzi nevek ellenőrzése vagy egyéb felmerülő problémák kezelése céljából végzett tevékenységének ellátásához. A Bizottság akkor vizsgál meg egy kérdést, amennyiben azt egy illetékes szervezet a 303/2007. Korm. rendeletben meghatározott módon a Bizottság elé terjeszti.

A minisztériumok hangsúlyozták, hogy a 303/2007. Korm. rendelet 5. § (1) bekezdése értelmében a hivatalos földrajzi nevek megállapításakor figyelemmel kell lenni a helyi lakosság élő nyelvhasználatára, a települési önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat, illetve egyéb szervezetek véleményére, továbbá a nyelvhelyességi követelményekre.

Kiemelték azt is, hogy a Bizottság a 303/2007. Korm. rendelet 4. § (3) bekezdés a) pontja értelmében megkeresés alapján foglal állást a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek helyességéről. A 303/2007. Korm. rendelet 5. § (4) bekezdése arra biztosít lehetőséget, hogy a hivatalos földrajzi nevek típusai esetében nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi név is megállapítható legyen.

A Bizottság ügyrendje értelmében ülései nyilvánosak. A Bizottság döntései az 1990. március 7-én megtartott 2. üléstől kezdődően a Miniszterelnökség hivatalos honlapján megtalálhatók.⁶¹

6.1.2. A Földrajzinév-bizottság közterületek elnevezésével összefüggő feladat- és hatáskörei

A közterületek elnevezése kérdésében a 303/2007. Korm. rendelet 5. § (3) bekezdése alapján a Mötv. rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Mötv. 13. § (1) bekezdés 3. pontjának megfelelően **a közterületek elnevezése a helyi önkormányzatok helyi közügye**, amely a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó feladatai közé tartozik. A Bizottság véleményezi a közterületnévre vonatkozó javaslatokat, valamint – amennyiben az adott önkormányzattól megkeresés érkezik – állást foglal a közterületnév helyességéről is. A Bizottság álláspontja azonban nem köti a helyi önkormányzatot, az a Bizottság véleményével ellentétes névalakot is megállapíthat.

---

⁶¹ <https://cdn.kormany.hu/uploads/sheets//0/0c/0c0c0657263907ef2d2bde649b5f9bb0a.pdf>

6.1.3. A Földrajzinév-bizottság nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekkel összefüggő feladat- és hatáskörei

A feladat- és hatáskörben érintett minisztériumok válaszeveleikben kiemelték, hogy a 303/2007. Korm. rendelet 2. § (4) bekezdése a **hivatalos földrajzi nevek közé sorolja a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi neveket is.**

A Miniszterelnökség tájékoztatása szerint a Bizottság honlapján megtalálhatók azok az ajánlások, amelyek a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapítására vonatkozóan adnak tájékoztatást. A Bizottság már 1999-ben⁶² is foglalkozott a kisebbségi földrajzi nevekkel, és 34/350., valamint 34/351. számmal általános irányelveket⁶³ fogadott el a kisebbségi földrajzi nevek gyűjtésével, feldolgozásával, valamint megállapításával kapcsolatban.

A magyarországi nemzetiségi helységnevek és helységnevtáblák aktuális helyzetét, különösen azok Földrajzinév-tárban való nyilvántartását a Bizottság legutóbb 2018-ban tárgyalta meg.⁶⁴ Az ott elhangzottak szerint mind a hagyományok, kulturális vonatkozások, mind a kisebbségekről és kisebbségi nyelvekről szóló nemzetközi egyezményeknek való megfelelés, mind a gyakorlati vonatkozások (például táblákon, médiában, térképeken való megjelenés) miatt szükségeszerű az élő nemzetiségi helységnevek kielégítő, a helyi hagyományoknak és a tudományos szempontoknak egyaránt megfelelő nyilvántartása. A nemzetiségi helységnevtáblákon szereplő nevek megállapításával és nyilvántartásával kapcsolatos kérdések megoldásakor az adott nemzetiség szakértőinek és érintett önkormányzatainak a véleményét is mérlegelni szükséges.

Az észlelt anomáliák megoldása érdekében a Bizottság első lépésként 2018-ban írásban fordult az országos nemzetiségi önkormányzatokhoz a közreműködésüket kérve. A kezdeményezésről a Bizottság az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságának elnökét, valamint a nemzetiségi szószólókat is tájékoztatta. A megkeresésekre összesen négy országos nemzetiségi önkormányzat válaszolt,⁶⁵ jelezve, hogy részt kívánnak venni a Bizottság által kezdeményezett feladatellátásban. A Miniszterelnökség megítélése szerint egyelőre maguk a nemzetiségi szervezetek sincsenek kellően felkészülve a témakör átfogó rendezésére.

A válaszevelek kiemelték, hogy a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapítása nem tartozik a Bizottság feladat- és hatáskörébe, annak nincsen önálló hatásköre a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekkel kapcsolatban, a megállapításukra vonatkozó szabályokat a 303/2007. Korm. rendelet 5. § (4) bekezdése határozza meg.

Válaszeveleikben a minisztériumok hangsúlyozták, hogy a Bizottság a 303/2007. Korm. rendelet 4. § (3) bekezdés a) pontja értelmében megkeresésre foglal állást a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek helyességéről. Az állásfoglalás lezárását megelőző öt évben két esetben érkezett megkeresés a Bizottsághoz nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi név helyességével kapcsolatban. Az első esetben Császártöltés jegyzőjének megkeresésére a Bizottság alkalmasnak találta a „Deggenhausertal köz” közterületnevet. A második megkeresés Beloiannis településről érkezett, amelyben a „Mihail metropolita közösségi park” elnevezés közterületnévként való megállapításával kapcsolatban kérték a Bizottság véleményét.

⁶² A Bizottság 34. ülésére 1999. november 24. napján került sor.

⁶³ Nyilvánosan nem elérhető, a megkeresett szerv nem bocsátotta a rendelkezésemre.

⁶⁴ A Bizottság 2018. június 5. és szeptember 11. napján megtartott 104. és 105. ülésén.

⁶⁵ Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata, Országos Horvát Önkormányzat, Magyarországi Németek Országos Önkormányzata, Országos Szlovák Önkormányzat.

6.1.4. A Földrajzinév-bizottság összetétele

Az egyes szakterületekkel kapcsolatos bizottsági képvisellel összefüggésben a 303/2007. Korm. rendelet 3. § (2) bekezdése rögzíti az egyes miniszterek, valamint a KSH elnökének javaslattevési jogát. A Bizottság tagjainak neve, a delegáló szervezetük, valamint szakterületük a Bizottság honlapján érhető el.⁶⁶

A nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos bizottsági tagot a 303/2007. Korm. rendelet 3. § (2) bekezdés g) pontja értelmében az oktatásért, kultúráért, illetve a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter delegálja. A nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos szakértői feladatokat 2019 márciusáig az emberi erőforrások miniszterének jelöltje látta el. Az érintett szakértő nyugállományba vonulása miatt azonban új tag delegálása vált szükségessé. A Miniszterelnökséget vezető miniszter 2020. szeptember 30-án kelt levelében arról tájékoztatott, hogy a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekkel kapcsolatos bizottsági feladatok ellátására új tag kijelölését kezdeményezte az Emberi Erőforrások Minisztériumánál.

A 303/2007. Korm. rendelet 3. § (4) bekezdése lehetőséget teremt arra, hogy a Bizottság munkájában való részvételre intézményektől független, elismert szakértő felkérésére kerüljön sor. Az érintett, megkeresett minisztériumok álláspontja szerint a 303/2007. Korm. rendelet 3. §-ában szabályozott széles körű delegációs jogkör alapján a Bizottságban valamennyi szakterület képviselve van, a megkeresések során pedig nem merült fel intézményektől független, külső szakértő bevonásának szükségessége. Válaszlevelükben kiemelték, hogy a Bizottság ülésein tanácskozási joggal – eseti jelleggel – részt vesznek azok a volt tagok is, akiknek a megbízatása lejárt vagy egyéb okból megszűnt. Mindezek alapján a Miniszterelnökséget vezető miniszter nem tartja indokoltnak a Bizottság összetételére vonatkozó szabályozás módosításának kezdeményezését vagy a Bizottság összetételének megváltoztatását.

6.1.5. Magyarország hivatalos földrajzi neveinek nyilvántartása

Magyarország hivatalos földrajzi neveit a 303/2007. Korm. rendelet 6. § (1) bekezdése alapján földmérési és térinformatikai államigazgatási szervként 2019. április 1-től a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Lechner Tudásközpont)⁶⁷ a Földrajzinév-tárban tartja nyilván. A Földrajzinév-tár a 303/2007. Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése alapján a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi neveket is tartalmazza.

Az érintett minisztériumok tájékoztatása alapján a Földrajzinév-tár 283 településre vonatkozóan tart nyilván nemzetiségi helységnevet, összesen 324 különböző helységnevet, figyelemmel arra, hogy adott településen több nemzetiség is használ nemzetiségi helységnevet.

A Miniszterelnökséget vezető miniszter tájékoztatásában kiemelte, hogy Magyarországon nincsen akadálya a Földrajzinév-tár gyűjtőkörébe tartozó mikrotoponimiák (például kisebb földrésztetek, vízrajzi elemek nevei) nemzetiségi nyelvű megállapításának. A Lechner Tudásközpont a nagyméretarányú térképek névrajzához szükséges helyi egyeztetések során nagy számban vett fel nemzetiségi nyelvű helyneveket. A felvétel során célzott terepi munkák zajlottak nemzetiségek által lakott területeken, önálló kezdeményezésként romák által lakott területeken is, ezek eredményeként nemzetiségi helynevek speciális térképi tematikában alkalmazásra kerültek. A felvett adatállomány feldolgozása, adatbázisba való felvétele jelenleg is folyamatban van.

⁶⁶ <https://cdn.kormany.hu/uploads/sheets//2/25/253/253decc5499555a6b7204850a214be7.pdf>

⁶⁷ Az ingatlan-nyilvántartási és térképészeti feladatok átrendezéséről és az azzal összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 59/2019. (III. 25.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés.

A Földrajzinév-tár adatai a 303/2007. Korm. rendelet 6. § (5) bekezdése alapján nyilvánosak, állami alapadatnak minősülnek, jogszabály által meghatározott térítés ellenében mindenki számára hozzáférhetőek. Az adatbázis kezelését a Lechner Tudásközpont végzi, az adatokhoz a www.geoshop.hu online áruházon megjelöltek szerint, rekordokra kimutatott áron lehet hozzáférni.⁶⁸ Az adatbázis létrehozása, karbantartása állami alapfeladatként valósult meg, megfelelő szakmai szintű fenntartása a díjából származó bevétel meghatározott részéből lehetséges, ezért a Miniszterelnökséget vezető miniszter álláspontja szerint az adatbázis teljes tartalmának díjmentes közre adása jelenleg nem valósítható meg.

A KSH elnöke arról tájékoztatott, hogy a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény 8. § (2) bekezdés m) pontja szerint a KSH feladata Magyarország Helységnévtárának kiadása, amely a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekre vonatkozó adatokat tartalmaz. Magyarország Helységnévtárának kizárólagos adatforrása a települési önkormányzatoknak kiküldött kérdőív, amelyből a KSH a települések nemzetiségi neveiről szerez információt.

Arra vonatkozóan, hogy az egyes nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek mely nemzetiséghez kötődnek, a KSH jelenleg nem rendelkezik információval. Ennek oka, hogy települési önkormányzatok jegyzőinek kiküldött kérdőív kizárólag a kiírt nemzetiségi földrajzi névre kérdez rá, arra nem, hogy az mely nemzetiséghez tartozik.

Magyarország Helységnévtára internetes kiadvány, amelynek egyik része településenkénti keresést tesz lehetővé, ahol településenként érhetők el a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek.⁶⁹ A KSH nyilvántartása alapján 2019. január 1-én a 3 155 magyarországi település közül összesen 261 településen volt kihelyezve nemzetiségi nyelvű helységnévtábla.

Tájékoztatásában a KSH rámutatott arra is, hogy a Lechner Tudásközpont által vezetett Földrajzinév-tárban szereplő nemzetiségi földrajzi nevek nem egyeznek meg teljes mértékben a KSH nyilvántartásában szereplőkkel.

Nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek nyilvántartása (db)	
Földrajzinév-tár (Lechner Tudásközpont)	Magyarország Helységnévtára (KSH)
324 nemzetiségi nyelvű helységnévtábla van kihelyezve 284 településen	261 településen van nemzetiségi nyelvű helységnévtábla kihelyezve

6.2. A Belügyminisztérium válaszai a helyi önkormányzatok feladat- és hatásköreiről a hivatalos földrajzi, különösen a helység- és közterületnevekkel összefüggésben

A Belügyminisztérium válaszlevelében arról tájékoztatott, hogy a közterületek elnevezése a Mötv. 13. § (1) bekezdés 3. pontja alapján helyi közügy, amely a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok közé tartozik.

A Mötv. 14. § (2)-(3) bekezdései szerint közterület, illetve közintézmény nem viselheti a) olyan személy nevét, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett, vagy b) olyan kifejezést vagy olyan szervezet nevét, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.

Ha a helyi önkormányzat döntése során kétség merül fel a tekintetben, hogy a közterület neve megfelel-e ennek az előírásnak, akkor ezzel összefüggésben beszerzi az MTA állásfoglalását. A Mötv. 14/A. § (6) bekezdése arról is rendelkezik, hogy minden elnevezett közterületet az elnevezése feltüntetésével kell megjelölni.

A Belügyminisztérium kiemelte, hogy a Mötv. 42. § 8. pontja szerint a képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe tartozik a közterületek elnevezése. A közterület elnevezésének rendjét, az elnevezésük, valamint az elnevezésük megváltoztatására irányuló

⁶⁸ <https://geoshop.hu/products/fnt>

⁶⁹ <http://www.ksh.hu/apps/hntr.main>

kezdeményezés szabályait a Möt. 51. § (5) bekezdése és 143. § (3) bekezdése alapján az önkormányzat rendeletben állapítja meg.

A Belügyminisztérium felhívta a figyelmet arra is, hogy a közterületek elnevezése a 303/2007. Korm. rendelet 5. § (1) bekezdésében meghatározott szabályok szerint történik, amelyek egyebek mellett előírják, hogy a közterületnevek megállapításakor figyelemmel kell lenni a helyi lakosság élő névhasználatára, a települési önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat, illetve az egyéb szervezetek véleményére.

A Belügyminisztérium álláspontja szerint az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pontja és (6) bekezdése egyértelműen rendelkezik a nemzetiségek közösségi névhasználatának jogáról a közterületnevek vonatkozásában. Kiemelendő, hogy az Njtv. 6. § (5) bekezdése szerint a nyelvhasználati jogok gyakorolhatóságát a települési nemzetiségi önkormányzat mellett a települési székhelyű nemzetiségi egyesület is kezdeményezheti.

A helyi önkormányzat a közterületek elnevezéséről főszabály szerint határozatban dönt. Az Njtv. 81. § (1) bekezdése kimondja, hogy a kollektív nyelvhasználat kérdéskörében a nemzetiségi lakosságot e minőségében érintő helyi önkormányzati határozatot a képviselő-testület csak az e lakosságot képviselő települési nemzetiségi önkormányzat, ennek hiányában az országos nemzetiségi önkormányzat egyetértésével hozhatja meg.

Arra vonatkozóan a Belügyminisztérium nem rendelkezett információval, hogy a helyi önkormányzatok a közterületek elnevezése rendjének megállapítása, valamint azok elnevezése során milyen mértékben veszik figyelembe az adott település történelmének, hagyományainak, kultúrájának nemzetiségi vonatkozásait és vonják be a településen működő nemzetiségi önkormányzatokat, civil szervezeteket ebbe a folyamatba.

6.3. A Belügyminisztérium és az Innovációs és Technológiai Minisztérium válaszai a nemzetiségi nyelvű helységnevek jelzőtáblákon való feltüntetésével összefüggésben

A megkeresett minisztériumok arról tájékoztattak, hogy 83/2004 (VI.) GKM rendelet melléklet IV. fejezet 18.2. pont c) alpontja értelmében a „Lakott terület kezdete” és a „Lakott terület vége” jelzőtáblákon általában a jelzett terület közigazgatási elnevezését kell feltüntetni.

A „Lakott terület kezdete” és a „Lakott terület vége” jelzőtáblák egyes típusait a KRESZ 17. § (1) s)-t) pontjai határozzák meg.⁷⁰

A 20/1958. (XII. 21.) KM rendelethez tartozó melléklet III. fejezet 10.1. pontja alapján a KRESZ 131/a. és 131/b. ábra szerinti, településnevet is feltüntető „Lakott terület kezdete” jelzőtáblát ott kell elhelyezni, ahol a településre vezető út első alkalommal éri el a lakott területet.

A KRESZ 17. § (1) bekezdés u) pontja szerint „Helynévtábla” például a jelentősebb hely, folyó nevét tünteti fel.⁷¹

A megkeresett minisztériumok álláspontja szerint a nemzetiségi nyelvű jelzőtáblákra ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a „Lakott terület kezdete”, illetve a „Lakott terület vége” jelzőtáblákra.

Válaszlevelükben a feladat- és hatáskörükben érintett minisztériumok arról tájékoztattak, hogy a Magyar Közút Nonprofit Zrt. honlapján találhatóak meg a hatályos útügyi műszaki előírások.⁷²

A „Közúti jelzőtáblák megtervezése, alkalmazása és elhelyezése” című útügyi műszaki előírás⁷³ 37.4. pontja szerint a nemzetiségi nyelvű zöld alapú helynévtábla a fehér alapú „Lakott terület kezdete” jelzőtábla alatt alkalmazva a település nemzetiségi nyelvű nevével ad tájékoztatást. Előírás, hogy az egymás alatt alkalmazott két tábla mérete azonos legyen.

⁷⁰ Ld. KRESZ 131., 131/a., 131/b., 131/c., 132., 132/a., 132/b., 132/c. ábra.

⁷¹ Ld. KRESZ 133. ábra.

⁷² Az érvényben lévő útügyi műszaki előírások a Magyar Közút Nonprofit Zrt. honlapján: <https://ume.kozut.hu/statusz/ervenben-levo-utugyi-muszaki-eloirasok>

⁷³ <https://ume.kozut.hu/dokumentum/67#&gid=1&pid=46>

A „Közúti jelzőtáblák, feliratok betűi, számjegyei és írásjelei” című ütiügyi műszaki előírásai⁷⁴ részletesen tartalmazzák a feliratok elhelyezésének szerkesztési szabályait, valamint a magyar mellett, a bolgár, görög, horvát, lengyel, német, román, szerb, szlovák, ukrán nyelvek írásmódjának megfelelő betűk szerkesztési ábráit.

A vonatkozó jogszabályok és más szabályzatok szerint jelenleg a helyi önkormányzat kezdeményezésére közútkezelői hozzájárulás alapján helyezhető ki nemzetiségi nyelvű helynévtábla. A költségek tekintetében a gyártási, a kihelyezési, valamint a Magyar Közút Nonprofit Zrt. részére fizetendő szakfelüyeleti díjjal kell számolni, amelyet a kérelmező, azaz a helyi önkormányzat visel.

Tekintettel arra, hogy a nemzetiségi nyelvű jelzőtáblák kezelője a helyi önkormányzat, sem a Belügyminisztérium, sem az Innovációs és Technológiai Minisztérium, sem a Magyar Közút Nonprofit Zrt. nem vezet nyilvántartást ezekről a táblákról, nem állapítható meg, hogy Magyarországon hány településen van kihelyezve nemzetiségi nyelvű helynévtábla.

6.4. A Belügyminisztérium és az Innovációs és Technológiai Minisztérium válaszai a közlekedési nevekkel összefüggésben

A megkeresett minisztériumok válaszleveleikben kifejtették, hogy a 303/2007. Korm. rendelet 2. § (3) bekezdés e) pontja szerint országos jelentőségű közlekedési név: a vasúti közlekedéssel és szállítással kapcsolatos létesítmények (pályaudvar, állomás stb.), a távolsági autóbusz-közlekedéssel, hajózással, légi közlekedéssel kapcsolatos létesítmények (megállóhely, kikötő, repülőtér stb.), a 10 m-nél nagyobb nyílású hidak. Az országos jelentőségű közlekedési nevek megállapítása a Bizottság feladat- és hatáskörébe tartozik a 303/2007. Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján.

A 303/2007. Korm. rendelet 2. § (3) bekezdés k) pontja értelmében helyi jelentőségű közlekedési név: a helyi és helyközi tömegközlekedéssel kapcsolatos létesítmények (megállóhely stb.) és a 10 m-nél kisebb nyílású hidak neve. A helyi jelentőségű közlekedési nevek meghatározása a helyi önkormányzatok feladata- és hatáskörébe tartozik.

A minisztériumok megítélése szerint az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pontja az országos, illetve helyi jelentőségű közlekedési nevek vonatkozásában a helyi önkormányzat részére fogalmaz meg kötelezettségeket, így a pályaudvarok, állomások, megállóhelyek elnevezését feltüntető táblák magyarral azonos tartalmú olvashatóságát az adott nemzetiség anyanyelvén a települési nemzetiségi önkormányzatnak, települési székhelyű nemzetiségi egyesületnek kell kezdeményeznie.

Kezdeményezés esetén a nemzetiségi nyelvű közlekedési nevet feltüntető tábla megtervezéséről, legyártásáról és kihelyezéséről a helyi önkormányzat gondoskodik, az adott létesítményt kezelő, üzemeltető szervezet erre vonatkozó hozzájárulásában meghatározottak szerint. A táblával kapcsolatos formai és műszaki követelmények kérelemre, a helyi adottságok és az adott létesítményt kezelő, üzemeltető szervezet arculati előírásai figyelembe vételével kerülnek meghatározásra.

Az érintett minisztériumok álláspontja szerint a közlekedési nevet feltüntető tábla megtervezésével, legyártásával és kihelyezésével összefüggésben felmerülő költségek viselője az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pontja alapján a helyi önkormányzat.

Kérdésemre az Innovációs és Technológiai Minisztérium arról tájékoztatott, hogy a rendelkezésére álló információk szerint jelenleg sem a MÁV Zrt., sem a közúti szolgáltató társaságok által üzemeltetett állomásokon, megállóhelyeken nincs kihelyezve nemzetiségi nyelvű állomásnévtábla Magyarországon.

---

⁷⁴ <https://ume.kozut.hu/dokumentum/68>

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium tájékoztatása alapján 2019-ben Pilisvörösvár Város Önkormányzatától érkezett ilyen jellegű megkeresés egy német nemzetiségi egyesület kezdeményezésére, amelynek alapján a MÁV Zrt. a műszaki feltételeket meghatározta és átadta a helyi önkormányzatnak. A pénzügyi fedezetet – az erről szóló képviselő-testületi határozat értelmében – az Innovációs és Technológiai Minisztérium információi szerint az Njtv. hivatkozott rendelkezésének megfelelően a helyi önkormányzat biztosította. Arra vonatkozóan, hogy az érintett közlekedési név kihelyezésre került-e az állomáson, az Innovációs és Technológiai Minisztérium nem rendelkezett információval.

VII. Megállapítások

Nemzetiségi ombudsmanhelyettesként elsődleges szakmai feladatomban, hogy figyelemmel kísérem a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalataimról rendszeresen tájékoztatást nyújtsak, illetve felhívjam a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Ennek keretében lehetőségem van arra, hogy a hatályos jogi szabályozás aggályosnak tartott elemeit és a joggyakorlat anomáliáit megvizsgáljam és azokkal kapcsolatban általános vagy konkrét javaslatokat fogalmazzak meg.

Eljárásom során számos olyan **gyakorlati kérdéssel** találkoztam, amelyek döntő mértékben befolyásolhatják a hatékony jogérvényesülést. E kérdésekhez kapcsolódva **a jelen elvi állásfoglalásban megfogalmazott megállapítások és javaslatok figyelmen kívül hagyása a nemzetiségi jogok sérelmével járhat.** Ugyanakkor a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználati jogok érvényesülésével összefüggésben **strukturális problémákat** nem tártam fel.

7.1. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához való jog alapjogi tartalma, kapcsolata más alapvető jogokkal

A Magyarországon élő nemzetiségi közösségek joga a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához Alaptörvényben és nemzetközi egyezményekben biztosított alapvető jog. E jog a nemzetiségi közösségek identitásának, önazonosságának egyik alapvető eleme, hozzájárul annak megőrzéséhez, közvetve a nemzetiségi közösségek fennmaradásához. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat emellett szoros kapcsolatban áll a Magyarországon élő nemzetiségek anyanyelvhasználatához való jogával.

Az állam joga, de intézményvédelmi kötelezettségéből eredően felelőssége is olyan – törvényi szintű – szabályozás és intézményrendszer kialakítása, amely az Alaptörvényben nevesített és nemzetközi kötelezettségvállalásokból származóan a nemzetiségi közösségeket megillető alapjogok gyakorlását és védelmét megfelelően biztosítja. Fontos megjegyezni, hogy a szabályozás és az intézményrendszer megalkotásánál **a törvényhozó széles döntési jogosultsággal rendelkezik, ennek a döntési szabadságnak a korlátait az Alaptörvény rendelkezései, így különösen az alapjogokra vonatkozó szabályok határozzák meg.**

7.2. A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat

Magyarország Alaptörvénye és az Njtv. széles körben biztosítják a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat jogának gyakorlását. Megállapítható, hogy **a közösségi névhasználat jogszabályi lehetőségei alkotmányossági szempontból megfelelőek, ugyanakkor a jogszabályok végrehajtása során számos nehézség észlelhető.**

A nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához való jog kollektív természetű jog, amelynek **alanya a nemzetiségi közösségnek az adott településen élő része.**

E jogot a települési nemzetiségi önkormányzat kérésére, illetve a települési székhelyű nemzetiségi egyesület kezdeményezésére fő szabály szerint **azokon a településeken kell biztosítani** a nemzetiségi közösségek részére, **ahol valamely nemzetiségnek a legutóbbi népszámlálás során regisztrált aránya eléri a tíz százalékot.**⁷⁵

⁷⁵ Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pont és (5) bekezdés.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában **az Alaptörvénnyel összeegyeztethető olyan megoldás, amely a nemzetiségi közösség joggyakorlását az anonim népszámlálási adatokból vezeti le.** Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásaival összefüggésben fontos kiemelni, hogy a közösségi névhasználati jog biztosítása vonatkozásban **az államok széles mérlegelési lehetőséggel bírnak, ugyanakkor nem rendelkezhetnek a joggyakorlást aránytalanul korlátozó küszöbértékek bevezetéséről.**

Pozitívként értékelem, hogy az Njtv. – a települési nemzetiségi önkormányzat, illetve a települési székhelyű nemzetiségi egyesület kezdeményezésére – azokon a településeken is lehetőséget teremt a nemzetiségi nyelvű közösségi névhasználat biztosítására, ahol a legutóbbi népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségenként összesített adatai szerint – függetlenül a helyi nemzetiségi közösségnek a település lakosságához viszonyított arányától – nemzetiséghez tartozó személyek élnek.⁷⁶

A rendelkezésre álló nyilvántartások, illetve kutatói becslések alapján megállapítható, hogy Magyarországon viszonylag kevés településnek ismert a nemzetiségi nyelvű helységneve, illetve kis számban kerültek kihelyezésre nemzetiségi nyelvű helységnevtáblák. Tekintettel erre, megítélésem szerint **az egyik legfontosabb feladat a helyi nemzetiségi közösségek, települési nemzetiségi önkormányzatok minél alaposabb tájékoztatása, felhívása a rendelkezésükre álló nemzetiségi nyelvű közösségi névhasználati lehetőségekre, amely alapja, kiindulási pontja lehet a hatékony joggyakorlásnak, jogérvényesítésnek.** Ebben a feladatban kiemelt szerepe és felelőssége van az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságának, az országos nemzetiségi önkormányzatoknak, illetve a feladat- és hatáskörben érintett állami szerveknek.

7.3. A Földrajzinév-bizottság feladat- és hatásköre, összetétele

A Bizottság feladata a hivatalos földrajzi nevek egyes típusainak megállapítása, bizonyos hivatalos földrajzinév-típusokra vonatkozó javaslatok véleményezése, a hivatalos földrajzi nevek helyességéről történő állásfoglalás kibocsátása, valamint a hivatalos földrajzi nevek egységes használatának biztosítása. Feladatai ellátása során és a hivatalos földrajzi nevek megállapításakor **a Bizottságnak – többek között – figyelemmel kell lennie a helyi lakosság élő nyelv- és névhasználatára, a nemzetiségi önkormányzat, az egyéb szervezetek véleményére, a természet- és társadalomtudományok eredményeire, a történelmi hagyományokra, különösen a helytörténeti kutatásokra, a nemzetiségi viszonyokra, a nyelvi és nyelvhelyességi követelményekre.**⁷⁷

A Bizottság a közterületnevekre vonatkozó javaslatokat véleményezi, illetve a helyi önkormányzat megkeresésére állást foglal a közterületnév helyességéről. A Bizottság véleménye és állásfoglalása azonban nem kötelezi a helyi önkormányzatokat.

Előremutatónak tartom a nemzetiségi nyelvű földrajzi neveknek a hivatalos földrajzi nevek közé sorolását, amelyek helyességéről a Bizottság megkeresésre foglal állást.⁷⁸ A Bizottságnak nem feladata a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapítása.

Pozitívként értékelem, hogy a Bizottság munkájában az oktatással és a kulturális értékek védelmével, valamint a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos képviselői ellátására egy bizottsági tag jelölhető. A jelölésére az oktatásért, kultúráért, illetve a nemzetiségpolitikaért felelős miniszter jogosult.⁷⁹ Fontos rámutatni arra, hogy az érintett miniszter csupán egy tagot jelölhet, aki a Bizottság munkájában a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos képviselői feladatként, hanem

⁷⁶ Njtv. 6. § (6) bekezdés.

⁷⁷ 303/2007. Korm. rendelet 5. § (1) bekezdés.

⁷⁸ 303/2007. Korm. rendelet 4. § (3) bekezdés a) pont.

⁷⁹ 303/2007. Korm. rendelet 3. § (2) bekezdés g) pont.

általánosságban az oktatással és a kulturális értékek védelmével kapcsolatos képviselő mellett látja el.

Vizsgálatom során az is megállapítást nyert, hogy **2019 márciusa óta a Bizottságban a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekkel kapcsolatos képviselő ellátatlan.** A Miniszterelnökséget vezető miniszter álláspontja szerint a Bizottság munkájában a fent említett három területet képviselő bizottsági tag jelölésére az emberi erőforrások minisztere jogosult. Tekintettel erre, új tag kijelölését kezdeményezte az Emberi Erőforrások Minisztériumánál. Ezzel összefüggésben további nehezítő körülmény, hogy az emberi erőforrások minisztere kizárólag 2018 tavaszát megelőzően volt a Kormány nemzetiségpolitikáért felelős tagja, ugyanis e területen változott az egyes kormánytagok feladat- és hatásköre. **A nemzetiségpolitikai terület 2019. május 1-je óta megszlik a miniszterelnök általános helyettese, illetve a roma nemzetiség vonatkozásában a belügyminiszter között.**⁸⁰ Megítélésem szerint **nem egyértelmű, hogy a jelenleg hatályos szabályozás alapján mely miniszter(ek) jogosultak a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos képviselő ellátására bizottsági tag(ok)at jelölni.** Álláspontom szerint **ésszerű volna, ha a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos bizottsági képviselő ellátására kizárólag a jelenleg feladat- és hatáskörben érintett miniszterek jelölhetnék képviselő(ke)t.**

A Miniszterelnökséget vezető miniszter álláspontja szerint – bár erre jogszabályi lehetőség van⁸¹ –, nincs szükség intézményektől független és a földrajzi nevek tekintetében elismert szakember bizottsági munkában való részvételére, annak ellenére, hogy ilyen formában bevonhatók lennének nemzetiségi közösségi nyelvhasználathoz értő szakemberek is. Nem tartja indokoltnak a Bizottság összetételére vonatkozó szabályozás módosításának kezdeményezését vagy a Bizottság összetételének megváltoztatását sem.

Megítélésem szerint a jövőben a Bizottság munkájába fontos és indokolt lenne a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek képviselőinek célzott bevonása, a nemzetiségi szempontok hangsúlyosabb megjelenítése. Ez vélhetően azt is elősegítené, hogy **a hazai nemzetiségi közösségek képviselői számára ismertebbé váljanak a közösségi névhasználati lehetőségek, és azok gyakorlati alkalmazásának fontossága a nemzetiségi önanonosság megőrzése szempontjából.**

A Miniszterelnökséget vezető miniszter tájékoztatása alapján működésének kezdete óta **a Bizottság több alkalommal foglalkozott a magyarországi nemzetiségi helységnevek, helységnevtáblák helyzetével, azoknak Földrajzinév-tárban való nyilvántartásával.** A Bizottság 2018-ban az általa észlelt nehézségek megoldása érdekében **együttműködést kezdeményezett az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával, illetve az országos nemzetiségi önkormányzatokkal, a kapcsolatfelvétel azonban sikertelenül zárult.**

A Miniszterelnökséget vezető miniszter megítélése szerint egyelőre maguk a nemzetiségi közösségek vezetői sincsenek kellően felkészülve a témakör átfogó rendezésére. Ezért is szükséges minden formában elősegíteni, motiválni a nemzetiségi közösségek vezetőit a rendelkezésükre álló lehetőségek kezdeményezésére, igénybevételére.

A Bizottság döntései a Miniszterelnökség hivatalos honlapján megtalálhatók. Kiemelendő ugyanakkor, hogy – a Miniszterelnökséget vezető miniszter tájékoztatásával ellentétben – **a Bizottságnak a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek megállapítását érintő ajánlásai, illetve irányelvi nyilvánosan nem érhetőek el, azokat az általam megkeresett, korábban és jelenleg feladat- és hatáskör szerint érintett minisztériumok sem küldték meg részemre, azok tartalmát eljárásom során nem állt módomban megismerni.**

---

⁸⁰ A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet 32. § (1) bekezdés 3. pont és 40. § (2) bekezdés.

⁸¹ 303/2007. Korm. rendelet 3. § (4) bekezdés.

7.4. A nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek nyilvántartása

Magyarország hivatalos földrajzi neveit a Lechner Tudásközpont a Földrajzinév-tárban tartja nyilván, amely a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi neveket is tartalmazza.⁸² Emellett a KSH által vezetett **Magyarország Helységnévtára** – a helyi önkormányzatok jegyzői által nyújtott adatszolgáltatás alapján – **is tartalmazza a nemzetiségi nyelvű földrajzi neveket.**

Fontos kiemelni, hogy **a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek nyilvántartása nem egységes, a nyilvántartásokban szereplő helységnevek száma eltérő, nem állapítható meg egyértelműen, hogy azok mely nemzetiség által használt nemzetiségi nyelvű megjelölései az adott helységnévnek.** Eltérés mutatkozik abban is, hogy amíg a Földrajzinév-tár adatai állami alapadatként **kizárólag jogszabályban meghatározott térítés ellenében férhetők hozzá,** addig **Magyarország Helységnévtára online kiadványként bárki számára hozzáférhető.**

Megítélésem szerint a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek egységes nyilvántartásának nemzetiségi közösségekhez tartozó szakértők bevonásával történő megteremtése, hasonlóan a nemzetiségi utónévjegyzékek vezetéséhez, a megfelelő elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkező országos nemzetiségi önkormányzatok útján valósítható meg.

Emellett fontosnak tartom a **Földrajzinév-tár adatainak a települési, területi és országos nemzetiségi önkormányzatok számára térítésmentesen hozzáférhetővé tételét.**

Álláspontom szerint mindezek jelentős mértékben hozzájárulhatnak a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek hatékony joggyakorlásához, jogérvényesítéséhez.

7.5. A helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörei a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználattal összefüggésben

Az Alaptörvény és az Njtv. nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatra vonatkozó rendelkezései a helységnevek mellett kiterjednek a közterületnevekre is. Fontosnak tartom hangsúlyozni, annak ellenére, hogy az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pontja, illetve a 18. §-a a helység- és utcanevekről rendelkezik, **a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználat szabályai értelemszerűen kiterjednek valamennyi helység- és közterületnévre.** Tekintettel erre, **szükségesnek tartom az Njtv. vonatkozó rendelkezéseinek felülvizsgálatát és módosításának kezdeményezését, amelynek eredményeként az Njtv. egyértelműen szabályozná, hogy a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználathoz való jog a helységnevek mellett valamennyi közterületnévre is kiterjed.**

Az Möt. vonatkozó rendelkezései alapján a közterületek elnevezése a képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe tartozó helyi önkormányzati feladat. **A közterületek elnevezésének rendjét, az elnevezésük, valamint az elnevezésük megváltoztatására irányuló kezdeményezés szabályait valamennyi helyi önkormányzat képviselő-testülete rendeletben állapítja meg.**

A helyi önkormányzat képviselő-testülete fő szabály szerint határozatban dönt a közterületnevek megállapításáról.

Ezzel összefüggésben kiemelendő, hogy az Njtv. 81. § (1) bekezdése alapján **a kollektív nyelvhasználat kérdéskörében, így különösen a nemzetiségi nyelvű közterületnevek megállapításáról szóló, a nemzetiségi lakosságot e minőségében érintő helyi önkormányzati határozatot a képviselő-testület kizárólag a települési nemzetiségi önkormányzat, ennek hiányában az országos nemzetiségi önkormányzat egyetértésével hozhatja meg.**

⁸² 303/2007. Korm. rendelet 6. § (2) bekezdés.

A közterületnevek meghatározása során a helyi önkormányzat képviselő-testületének figyelemmel kell lennie a helyi lakosság élő nyelv- és névhasználatára, a nemzetiségi önkormányzat, az egyéb szervezetek véleményére, továbbá a természet- és társadalomtudományok eredményeire, a történelmi hagyományokra, különösen a helytörténeti kutatásokra, a nemzetiségi viszonyokra, a nyelvi és nyelvhelyességi követelményekre,⁸³ valamint a Mötv. rendelkezéseire, amelyek alapján közterület nem viselheti olyan személy nevét, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett, vagy olyan kifejezést vagy olyan szervezet nevét, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.⁸⁴

A jelenlegi szabályozás szerint a közterületnevek meghatározásával, illetve a közterület elnevezésének feltüntetésével felmerülő költségek a helyi önkormányzatokat terhelik.

7.6. A nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek jelzőtáblákon való feltüntetése

Az Njtv. a nemzetiségi helységneveket tartalmazó jelzőtáblák, valamint az országos, illetve helyi jelentőségű közlekedési nevek vonatkozásában a helyi önkormányzat részére fogalmaz meg kötelezettségeket.⁸⁵

Megállapítható, hogy a vonatkozó jogszabályok, valamint műszaki előírások a nemzetiségi nyelvű helységnévtáblák formai követelményeire, előállítására és kihelyezésére vonatkozó szabályokat megfelelő részletességgel határozzák meg.

Fontos szabály, hogy a „Lakott terület kezdete” jelzőtábla – amely azt jelzi, hogy hol éri el első alkalommal a településre vezető út a lakott területet és ad tájékoztatást a település magyar nyelvű nevééről – alatt azonos méretben helyezendő el a település nemzetiségi nyelvű nevééről tájékoztató zöld alapú nemzetiségi nyelvű és nemzetiségi írásmódot tartalmazó helynévtábla.

Kiemelendő, hogy a hatályos útügyi szabályok a közúti jelzőtáblák megtervezése érdekében részletesen tartalmazzák a feliratok elhelyezésének szerkesztési szabályait, valamint a magyar mellett a bolgár, görög, horvát, lengyel, német, román, szerb, szlovák, ukrán nyelvek írásmódjának megfelelő betűk szerkesztési ábráit.

A nemzetiségi nyelvű helynévtáblák a helyi önkormányzat kezdeményezésére, közútkezelői hozzájárulás alapján helyezhetők ki, a gyártással és kihelyezéssel felmerülő költségeket a helyi önkormányzat viseli. A nemzetiségi nyelvű közösségi névhasználathoz való jog hatékony érvényesülése érdekében szükségesnek tartom, hogy a feladat- és hatáskörrel rendelkező minisztériumok lehetőség szerint anyagi eszközökkel (pályázati vagy egyedi támogatások formájában) is ösztönözzék a helyi önkormányzatokat a nemzetiségi nyelvű helységneveket, országos, illetve helyi jelentőségű közlekedési neveket tartalmazó jelzőtáblák, illetve nemzetiségi nyelvű közterület névtáblák kihelyezésére.

A kihelyezett nemzetiségi nyelvű jelzőtáblák számáról, tekintettel arra, hogy azok a helyi önkormányzat kezelésében vannak, a feladat- és hatáskörben érintett minisztériumok nem tudtak számomra tájékoztatást adni.

A pályaudvarok, állomások, megállóhelyek elnevezését nemzetiségi nyelven is feltüntető táblák kihelyezését – hasonlóan a helységnévtáblák és közterület névtáblák kihelyezéséhez – a települési nemzetiségi önkormányzatnak, települési színhelyű nemzetiségi egyesületnek kell kezdeményeznie a helyi önkormányzatnál.

A nemzetiségi nyelvű országos, illetve helyi jelentőségű közlekedési nevet feltüntető tábla megtervezéséről, legyártásáról és kihelyezéséről a helyi önkormányzat gondoskodik, az adott létesítményt kezelő, üzemeltető szervezet erre vonatkozó hozzájárulásában

⁸³ 303/2007. Korm. rendelet 5. § (1) bekezdés.

⁸⁴ Mötv. 14. § (2)-(3) bekezdés.

⁸⁵ Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pont.

meghatározottak szerint. A táblával kapcsolatos formai és műszaki követelményeket kérelemre, a helyi adottságok és az adott létesítményt kezelő, üzemeltető szervezet arculati előírásait figyelembe véve kell meghatározni.

A közlekedési nevet feltüntető táblák megtervezésével, legyártásával és kihelyezésével összefüggésben felmerülő költségek viselője a helyi önkormányzat.

Vizsgálatom során azt tapasztaltam, hogy **Magyarországon rendkívül alacsony számban kerültek kihelyezésre nemzetiségi nyelvű országos, illetve helyi jelentőségű közlekedési nevet feltüntető táblák.** Álláspontom szerint e területen is **kiemelten fontos a nemzetiségi közösséghez tartozók jogtudatosságának növelése, amellyel párhuzamosan szükségessé válhat az érintett minisztériumok részéről a települési önkormányzatoknak lehetőség szerint anyagai eszközökkel (pályázati vagy egyedi támogatások formájában) történő ösztönzése is.**

VIII. Szakmai javaslatok

A fentiek alapján, az elvi állásfoglalással érintett téma kiemelt fontosságára tekintettel a következőket javaslom:

1. **Az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága** – az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetői, valamint az érintett szakértők bevonásával – tekintse át a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatot érintő jogszabályi környezetet és
  - 1.1. fontolja meg az Njtv. 6. § (1) bekezdés d) pontja és 18. §-a módosításának kezdeményezését annak érdekében, hogy a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatához való jog egyértelműen kiterjedjen a közterületnevek valamennyi kategóriájára;
  - 1.2. fontolja meg az Njtv. módosításának kezdeményezését annak érdekében, hogy a 303/2007. Korm. rendelet 2. § (4) bekezdése szerinti nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek jegyzékéről, új nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi név megállapításáról az országos nemzetiségi önkormányzatok át nem ruházható hatáskörben, minősített többséggel hozhassanak döntést;
  - 1.3. folytasson egyeztetéseket a Miniszterelnökséggel és a Földrajzinév-bizottsággal a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek aktuális kérdéseinek megismerése, illetve a közösen ellátandó feladatok megismerése érdekében;
  - 1.4. fordítson kiemelt figyelmet a települési nemzetiségi önkormányzatok, illetve a települési székhelyű nemzetiségi egyesületek jogtudatosságának növelésére annak érdekében, hogy azok hatékonyan élhessenek a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználati joggal összefüggő és rendelkezésükre álló kezdeményezési, egyetértési jogosultságokkal.
2. **Az országos nemzetiségi önkormányzatok**
  - 2.1. – az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával és szakértőkkel együttműködve – folytassanak egyeztetéseket a Miniszterelnökséggel és a Földrajzinév-bizottsággal a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek aktuális kérdéseinek megismerése, illetve a közösen ellátandó feladatok megismerése érdekében;
  - 2.2. fordítsanak kiemelt figyelmet a települési nemzetiségi önkormányzatok, illetve a települési székhelyű nemzetiségi egyesületek jogtudatosságának növelésére annak érdekében, hogy azok hatékonyan élhessenek a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználati joggal összefüggő és rendelkezésükre álló kezdeményezési, egyetértési jogosultságokkal;
  - 2.3. a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevek egységes nyilvántartásának megteremtése érdekében működjenek együtt a Miniszterelnökséggel, a Földrajzinév Bizottsággal, a Lechner Tudásközponttal, valamint a Központi Statisztikai Hivatallal.
3. **A Miniszterelnökséget vezető miniszter**
  - 3.1. kezdeményezzen egyeztetéseket az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságának, az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetőinek, valamint az érintett szakértőknek a bevonásával a nemzetiségi nyelvű hivatalos földrajzi nevekkel összefüggésben felmerülő nehézségek, a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek igényeinek megismerése érdekében;

- 3.2. – az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával és az országos nemzetiségi önkormányzatokkal egyeztetve – kezdeményezze a Kormánynál a magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról szóló 303/2007. (XI. 14.) Korm. rendelet módosítását annak érdekében, hogy a Földrajzinév-bizottságba a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek képviselő(ke)t delegálhassanak;
- 3.3. kezdeményezze a Kormánynál a magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról szóló 303/2007. (XI. 14.) Korm. rendelet módosítását annak érdekében, hogy az oktatásért, kultúráért, illetve a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter helyett a jelenleg feladat- és hatáskörben érintett miniszterek jelölhessenek képviselő(ke)t a Földrajzinév-bizottságba kizárólag a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevekkel kapcsolatos bizottsági képviselet ellátására;
- 3.4. hivatalos honlapján gondoskodjon a Földrajzinév-bizottság valamennyi – nemzetiségi nyelvű közösségi névhasználattal is összefüggő – ajánlásának, iránymutatásának nyilvánosságra hozásáról;
- 3.5. gondoskodjon arról, hogy a Földrajzinév-bizottság feladat- és hatáskörei ellátása során kiemelt figyelmet fordítson nemzetiségi szempontokra;
- 3.6. vizsgálja meg, mi az oka annak, hogy a Földrajznév-tárban, illetve Magyarország Helységnevtárában eltérő módon szerepelnek nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek, saját hatáskörében – az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával és az országos nemzetiségi önkormányzatokkal együttműködve – intézkedjen a nyilvántartások egységesítése érdekében;
- 3.7. fontolja meg olyan jogszabály-módosítás kezdeményezését, amely a Földrajzinév-tár adatait a települési, területi és országos nemzetiségi önkormányzatok számára térítésmentesen hozzáférhetővé teszi.

4. A Belügyminisztérium és az Innovációs és Technológiai Minisztérium

- 4.1. lehetőség szerint anyagi eszközökkel is ösztönözze a helyi önkormányzatokat a nemzetiségi nyelvű helységneveket, országos, illetve helyi jelentőségű közlekedési neveket tartalmazó jelzőtáblák, nemzetiségi nyelvű közterület névtáblák kihelyezésére.

5. A Központi Statisztikai Hivatal

- 5.1. a Magyarország Helységnevtára összeállításához kapcsolódó adatfelvétele során a települési önkormányzatok jegyzőinek kiküldött kérdőívet módosítsa, és egyértelműen kérdezzen rá arra, hogy a település nemzetiségi nevét feltüntető helységnevtábla a település nevét mely nemzetiség nyelvén tartalmazza, a felvett adatokat ennek megfelelően tegye közzé;
- 5.2. kezdeményezzen egyeztetéseket, illetve működjön együtt a Miniszterelnökséggel, a Lechner Tudásközponttal, valamint az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával és az országos nemzetiségi önkormányzatokkal a nemzetiségi nyelvű földrajzi nevek nyilvántartásának egységesítése érdekében.

Budapest, 2021. december 14.

Szalayné Sándor Erzsébet
egyetemi tanár,
a Magyarországon élő nemzetiségek
jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes